

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA**

Evidenčné číslo: 102002/I/2022/36145173627668996

**PRÁVNÁ ZODPOVEDNOSŤ PODNIKATEĽA
A EKONOMICKÁ TRETNÁ ČINNOSŤ**

Diplomová práca

2022

Adam Kandráč, Bc.

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA**

**PRÁVNA ZODPOVEDNOSŤ PODNIKATEĽA
A EKONOMICKÁ TRESTNÁ ČINNOSŤ**

Diplomová práca

Študijný program: Marketingový a obchodný manažment
Študijný odbor: Marketingový a obchodný manažment
Školiace pracovisko: Ekonomická univerzita v Bratislave
Vedúci záverečnej práce: JUDr. Michal Hutta, PhD.

Bratislava 2022

Bc. Adam Kandráč

Čestné vyhlásenie:

Vyhlasujem, že som predkladanú diplomovú prácu „Právna zodpovednosť podnikateľa a ekonomická trestná činnosť“ spracoval samostatne a pod odborným vedením vedúceho záverečnej práce, JUDr. Michala Huttu, PhD. Použitú literatúru uvádzam v zozname použitej literatúry, a zároveň osvedčujem použité citáty. Potvrdzujem tiež, že elektronická forma predkladanej diplomovej práce je 100 % identická s tlačenu formou.

V Bratislave dňa

Bc. Adam Kandráč

Pod'akovanie:

Na tomto mieste by som rád vyjadril pod'akovanie môjmu konzultantovi a vedúcemu práce, JUDr. Michalovi Huttovi, PhD., za jeho čas, ochotu, odborné smerovanie a neoceniteľné rady.

ABSTRAKT

KANDRÁČ, Adam: Právna zodpovednosť podnikateľa a ekonomická trestná činnosť. [Diplomová práca] / Adam Kandráč – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra obchodného práva. Vedúci záverečnej práce: JUDr. Michal Hutta, PhD. – Bratislava 2022: OF EUBA, 2022. 62 s.

Diplomová práca je vypracovaná na tému Právna zodpovednosť podnikateľa a ekonomická trestná činnosť. Hlavným cieľom záverečnej práce bol náčrt legislatívneho prístupu k pojmom podnikateľ a podnikanie, teoretické východiská konceptu právnej zodpovednosti, druhov právnej zodpovednosti a v jej rámci osobitne trestnej zodpovednosti podnikateľov s osobitným zameraním na vyvodzovanie trestnoprávnej zodpovednosti za ekonomickú trestnú činnosť. Čiastkovým cieľom diplomovej práce je priblížiť čitateľovi na príkladoch z praxe konkrétne druhy ekonomickej trestnej činnosti so zameraním na daňovú trestnú činnosť a podvodné konanie súvisiace s nehospodárnym nakladaním s verejnými zdrojmi. Taktiež je čiastkovým cieľom diplomovej práce náhľad na fenomén ekonomickej trestnej činnosti na základe dostupných štatistických ukazovateľov.

Kľúčové slová:

právna zodpovednosť, podnikateľ, právnická osoba, trestný čin, hospodárska kriminalita, podvod, daň, právo, korupcia

ABSTRACT

KANDRÁČ, Adam: Entrepreneur legal liability and economic crime. [Diploma thesis] / Adam Kandrác – University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce; Department of Commercial Law. Thesis supervisor: JUDr. Michal Hutta, PhD. – Bratislava 2022: OF EUBA, 2022. 62 p.

The diploma thesis is elaborated on the topic of legal liability of an entrepreneur and economic crime. The main goal of the final work was to outline the legislative approach to the concepts of entrepreneur and business, the theoretical basis of the concept of legal liability, types of legal liability and within it, especially criminal liability of entrepreneurs with a special focus on the derivation of criminal liability for economic crime. The partial goal of the diploma thesis is to bring the reader closer to specific types of economic crime with a focus on tax crime and fraudulent proceedings related to uneconomical use of public resources. The partial goal of the diploma thesis is also to look at the phenomenon of economic crime on the basis of available statistical indicators.

Keywords:

legal responsibility, entrepreneur, legal person, crime, economic crime, fraud, tax, law, corruption

OBSAH

ÚVOD	10
1 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ	12
1.1 Legislatívny prístup k vymedzeniu pojmov podnikanie a podnikateľ	12
1.2 Podnikanie fyzickej osoby a právnickej osoby.....	13
1.2.1 Konanie podnikateľských subjektov	14
1.3 Zodpovednostné právne vzťahy.....	16
1.3.1 Druhy právnej zodpovednosti	18
1.4 Trestná zodpovednosť podnikateľa.....	21
1.5 Ekonomická kriminalita	25
1.5.1 Hospodárska kriminalita a daňová kriminalita	28
2 CIEĽ PRÁCE, METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA.....	34
3 VÝSLEDKY PRÁCE A DISKUSIA.....	37
3.1 Výsledky práce	37
3.1.2 Štatistické ukazovatele ekonomickej kriminality.....	37
3.1.3 Overenie hypotéz.....	42
3.1.4 Vybraná ekonomická trestná činnosť	43
3.2 Diskusia	54
ZÁVER	57
POUŽITÁ LITERATÚRA.....	59

ZOZNAM SKRATIEK A ZNAČIEK

ObZ	Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník
Živnostenský zákon	Zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní
Ústava SR	Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky
SR	Slovenská republika
ObčZ	Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník

ZOZNAM GRAFOV A OBRÁZKOV

Graf č. 1 Podiel ekonomickej kriminality na celkovej kriminalite

Graf č. 2 Štruktúra ekonomickej kriminality

Graf č. 3 Štruktúra páchatel'ov trestnej činnosti podľa vzdelania

Graf č. 4 Štruktúra páchatel'ov trestnej činnosti podľa veku

Obrázok č. 1 Index vnímania korupcie

Obrázok č. 2: Porovnanie vybraných trestných činov v Slovenskej republike a Českej republiky

ÚVOD

Na základe osobného záujmu autora práce, ktorý spočíva v záujme o veci verejné a spoločenské dianie, si za predmet svojho záujmu v rámci spracovania záverečnej diplomovej práce zvolil tému s názvom "Právna zodpovednosť podnikateľa a ekonomická trestná činnosť", a to predovšetkým so zameraním na kriminalitu daňovú a kriminalitu súvisiacu so zneužívaním nakladania s príspevkami z verejných zdrojov.

Hlavným cieľom predkladanej diplomovej práce je prehľadná charakterizácia právno – teoretických východísk konceptov právnej zodpovednosti, náčrt jednotlivých druhov právnej zodpovednosti, sledujúc zvolenú tému diplomovej práce, najmä so zameraním na otázku trestnej zodpovednosti tak fyzickej osoby – podnikateľa, ako aj právnickej osoby podnikateľa. Pridržiavajúc sa metódy výkladu od všeobecného ku konkrétnemu, autor práce sa bude snažiť výklad podať na myšlienkovvej (pojmovej) osi: fyzická a právnická osoba, podnikanie, podnikanie fyzickej osoby, podnikanie právnickej osoby, právna zodpovednosť, druhy právnej zodpovednosti, trestná zodpovednosť fyzickej osoby, trestná zodpovednosť právnickej osoby a ekonomická trestná činnosť.

Čiastkovým cieľom diplomovej práce je priblížiť čitateľovi na príkladoch z praxe konkrétne druhy ekonomickej trestnej činnosti so zameraním na daňovú trestnú činnosť, podvodné konanie súvisiace s nehospodárnym nakladaním s verejnými zdrojmi a korupciu, ako aj náhľad na fenomén ekonomickej trestnej činnosti na základe dostupných štatistických ukazovateľov.

V súvislosti so zvolenou metodológiou výkladu od všeobecného ku konkrétnemu a vzhľadom na rozsahové možnosti diplomovej práce bude výklad zameraný na daňové trestné činy.

Čo sa týka aktuálnosti vybranej témy, len v kalendárnom roku 2020 bola ekonomickou kriminalitou spôsobená škoda viac ako 235 miliónov eur, pričom ekonomická kriminalita predstavuje 20,66 % podiel zo všetkých trestných činov, ktoré sa stali na území nášho štátu. V rámci ekonomickej kriminality tvorili z prezentovaného počtu, najvyšší podiel daňové trestné činy, a to 36,87% a autor práce sa im preto rozhodol venovať samostatnú časť práce, pričom na vybraný druh daňovej kriminality sa autor práce zameria aj v rámci prezentovaných príkladov z praxe.

Výklad o zvolenej témy sa autor práce rozhodol rozdeliť do troch samostatných myšlienково ucelených kapitol. V prvej kapitole je zámerom autora práce vymedzenie základných pojmov ako podnikanie, podnikateľ, právna zodpovednosť, druhy právnej

zodpovednosti, koncepcie zodpovednosti za škodu v zmysle Občianskeho zákonníka a Obchodného zákonníka, otázka trestnej zodpovednosti fyzických a právnických osôb, ako aj osôb konajúcich sa právnické osoby, t.j. štatutárnych orgánov.

Taktiež bude výklad zameraný na ekonomickú kriminalitu ako takú. V rámci tejto kapitoly by autor práce rád prezentoval niekoľko rôznych prístupov k definičnému ukotveniu čo patrí a nepatrí pod uvedený druh trestnej činnosti v zmysle platného a účinného Trestného zákona.

V praktickej časti diplomovej práce teoretické poznatky doplníme o príklady z praxe, teda o konkrétne prípady trestných činov, ktoré sa udiali, objasnili, a ktorých páchatelia boli postavení pred príslušný súdny orgán ochrany práva. Vzhľadom na vzájomnú previazanosť právnych poriadkov vyplývajúcu z historickej skúsenosti, ako aj z aktuálnej integračnej reality v rámci Európskej únie, budú príklady zamerané na konkrétnu prax v Slovenskej republike a Českej republike.

Takmer na dennej báze sme prostredníctvom moderných masovo-komunikačných prostriedkov prijímateľmi správ o trestných činoch ekonomického charakteru. Aj napriek skutočnosti, že primárne, vzhľadom na definičné hľadisko, nie je ekonomická trestná činnosť spojená s prvkami násilného správania, jej nebezpečenstvo pre riadne fungovanie spoločnosti tým nie je možné žiadnym spôsobom zľahčovať. Totiž, páchatelia týchto trestných činov zneužívajú slabiny hospodárskeho systému, resp. jeho inštitúcií, pričom tak na negatívnom príklade spôsobujú spoločenské oslabenie dôvery v aktuálny ekonomický a spoločenský systém a právny štát. Toto ich protiprávne konanie je pritom motivované len osobným ziskom alebo túžbou po moci.

1 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ

1.1 Legislatívny prístup k vymedzeniu pojmov podnikanie a podnikateľ

V zmysle ustanovenia § 2 ods. 1 ObZ platí, že podnikanie je:

- sústavná činnosť,
- ktorá je vykonávaná samostatne,
- vo vlastnom mene,
- na vlastnú zodpovednosť,
- za účelom dosiahnutia zisku.

Ustanovenie § 2 ObZ je z hľadiska obchodnoprávných vzťahov kľúčovým, keďže vymedzuje základné pojmy ako podnikanie, podnikateľ, sídlo podnikania, resp. pri fyzickej osobe miesto podnikania (Ovečková a kol., 2012, s. 33). Právna úprava podnikania v ObZ nadväzuje na úpravu v Ústave SR, a to konkrétne na článok 35 ods. 1, ktorý ustanovuje, že každý má právo na slobodnú voľbu povolania a prípravu naň, ako aj právo podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť.

Podnikaním je teda podľa ObZ len taká činnosť, ktorú vykonáva podnikateľ a zároveň kumulatívne splňa všetky znaky, ktoré vyžaduje zákon, teda vyššie uvedené taxatívnym spôsobom vymenované v ods. 1 § 2 ObZ: samostatnosť, sústavnosť uskutočňovanie vo vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť a za účelom dosiahnutia zisku. Pojem podnikanie nadväzuje na starší pojem obchod (obchodovanie) a pojem podnikateľ na pojem obchodník. V živnostenskom zákone nachádzame nasledujúce vymedzenie živnostenského podnikania tým istým spôsobom: *„Živnosťou je sústavná činnosť prevádzkovaná samostatne, vo vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť, za účelom dosiahnutia zisku a za podmienok ustanovených týmto zákonom.“* Živnostenské podnikanie je rozdielne v tom zmysle, že zahŕňa len tie činnosti, ktoré sa spravujú živnostenským zákonom.

Pojem podnikateľ je v ustanovení § 2 ods. 2 ObZ vymedzený formálne, resp. účelovo pre potreby ObZ, a to tak, že určuje štyri skupiny osôb, ktoré kvalifikuje ako podnikateľov, pričom podnikateľ je definovaný na základe dvoch prístupov, a to na základe formálnych znakov (registrácia) alebo na základe činnosti, ktorú vykonáva (Ovečková – Csach, 2019, s. 108). Je ním:

- a) osoba zapísaná v obchodnom registri,

- b) osoba, ktorá podniká na základe živnostenského oprávnenia,
- c) osoba, ktorá podniká na základe iného než živnostenského oprávnenia podľa osobitných predpisov,
- d) fyzická osoba, ktorá vykonáva poľnohospodársku výrobu a je zapísaná do evidencie podľa osobitného predpisu.

Výpočet podnikateľov v § 2 ods. 2 ObZ však nie je konečný, nakoľko podľa oBZ je podnikateľom aj zahraničná osoba, ktorá má právo podnikat' v zahraničí (§ 23 ObZ).

1.2 Podnikanie fyzickej osoby a právnickej osoby

V SR môže fyzická osoba vykonávať podnikateľskú činnosť ako samostatne zárobkovo činná osoba (SZČO), teda napr. ako:

- živnostník (podľa živnostenského zákona), ktorý podniká na základe živnostenského oprávnenia – napr. murár, kaderníčka,
- slobodné povolanie, ktoré osoba vykonáva na základe iného než živnostenského oprávnenia (podľa osobitných predpisov) – napr. daňový poradca, advokát, spisovateľ
- samostatne hospodáriaci roľník (podľa zákona o súkromnom podnikaní občanov), ktorý vykonáva poľnohospodársku výrobu (Pohorelá, 2020).

Pri vymedzení pojmu právnickej osoby rozoznávame viacero teoretických prístupov. V tomto smere dominujú dve základné teórie:

- *teória fikcie*, ktorá pripúšťa iba existenciu fyzickej osoby, pričom právnickú osobu považuje za fiktívny obraz fyzickej osoby,
- *teória reality*, ktorá prijíma právnickú osobu ako reálne existujúcu právnu konštrukciu.

Právna teória pristupuje k právnickej osobe ako k organizácii osôb alebo majetku, ktorá je vytvorená na určitý účel, a ktorej právny poriadok priznáva vlastnú právnu subjektivitu. Z toho vyplývajú nasledujúce pojmové znaky právnickej osoby:

- organizácia,
- personálny alebo majetkový substrát,
- účelové určenie,
- vlastná právna subjektivita (Lazar a kol., 2014).

Právna úprava v SR je skôr kombináciou, resp. kompromisom medzi dvomi vyššie uvedenými prístupmi. Skutočnú legálnu definíciu právnickej osoby nenachádzame ani v ObčZ. ObčZ v zmysle ustanovenia § 18 ods. 2 ObčZ ustanovuje druhy právnických osôb, tak že: „Právnickými osobami sú:

- a) združenia fyzických alebo právnických osôb,
- b) účelové združenia majetku,
- c) jednotky územnej samosprávy,
- d) iné subjekty, o ktorých to ustanovuje zákon.“

Právnické osoby môžu v zmysle ustanovenia § 56 ods. 1, ods. 2 ObZ podnikat' v rôznych formách, a to ako:

- obchodná spoločnosť, t.j. spoločnosť s ručením obmedzeným, akciová spoločnosť, verejná obchodná spoločnosť alebo komanditná spoločnosť,
- družstvo,
- nadnárodná spoločnosť Európske zoskupenie hospodárskych záujmov, Európska spoločnosť (podľa nariadenia Rady o stanovách európskej spoločnosti a zákona o európskej spoločnosti), Európske družstvo (podľa nariadenia Rady o stanovách európskeho družstva a zákona o európskom družstve).

1.2.1 Konanie podnikateľských subjektov

Konaním podnikateľa rozumieme jeho konanie s právnymi účinkami. Pod konaním rozumieme jednak robenie právnych úkonov (napr. uzatváranie zmlúv, atď.), ako aj dopustenie sa protiprávneho konania, teda konanie môže byť právne aprobované (dovolené) alebo právne reprobované (nedovolené) (Ovečková – Csach, 2019, s. 172).

Podnikateľ – fyzická osoba koná osobne pod svojim obchodným menom. V zmysle ustanovenia § 13 ObZ, ak je podnikateľ fyzická osoba, koná osobne alebo za neho koná zástupca. Rozsah oprávnenia podnikateľa konať je daný jeho spôsobilosťou na právne úkony v zmysle ustanovenia § 8 ObčZ – spôsobilosť vlastnými právnymi úkonmi nadobúdať práva a povinnosti vzniká v plnom rozsahu dovršením 18 rokov veku, pričom dovtedy závisí od rozumovej a vôľovej schopnosti konkrétneho jednotlivca (Ovečková – Csach, 2019).

V zmysle príslušných ustanovení § 20 ObčZ platí, že za v mene právnickej osoby konajú fyzické osoby, ktoré sú na to oprávnené v zmysle zmluvy o zriadení právnickej osoby (napr. zakladateľskej listiny, resp. spoločenskej zmluvy, resp. priamo zo zákona (napr. štatutárne orgány obchodných spoločností). Taktiež sú za právnickú osobu oprávnení konať jej pracovníci, resp. členovia, ak je takýto spôsob konania upravený v interných predpisoch spoločnosti (napr. v zamestnaneckom poriadku). V prípade, že takéto osoby (pracovníci alebo členovia) právnickej osoby prekročia ustanovené oprávnenie konať (napr. konkrétny zamestnanec stavebnej spoločnosti je oprávnený nakúpiť stavebný materiál, avšak nie je oprávnený zazmluvniť subdodávateľa jednotlivých stavebných činností), právnickej osobe z takéhoto konania vznikajú práva a povinnosti len v prípade, že sa právny úkon týka predmetu jej činnosti a zároveň sa jedná o prekročenie, o ktorom nemohla osoba voči ktorej bol právny úkon urobený (v intenciách vyššie zmieňovaného prípadu – subdodávateľ) vedieť.

Právnické osoby od svojho vzniku môžu robiť právne úkony, ktorými môžu nadobúdať práva, resp. povinnosti, alebo sa ich vzdávajú, a to prostredníctvom fyzických osôb, ktoré sú na to určené zákonom, resp. dohodou o splnomocnení, zakladateľskou listinou, atď.

Štatutárny orgán právnickej osoby je buď kolektívny, alebo individuálny, ako pri rozhodovaní (tvorba samotnej vôle podnikateľa), tak pri konaní (prejav tejto vôle navonok) (Patakyová a kol., 2010).

V zmysle ustanovenia § 66 ods. 3 ObZ sa vzťah medzi obchodnou spoločnosťou a štatutárnym orgánom riadi primerane ustanoveniami o mandátnej zmluve, ak zo zmluvy o výkone funkcie uzatvorenej medzi spoločnosťou a štatutárnym orgánom nevyplýva iné určenie práv a povinností.

Čo sa týka konkrétnych osôb, ktoré sú oprávnené konať v mene jednotlivých obchodných spoločností (štatutárne orgány), odpoveď na túto otázku nachádzame v príslušných ustanoveniach ObZ. V rámci spoločnosti s ručením obmedzeným sú takýmito osobami konatelia, pričom konateľom môže byť len plnoletá fyzická osoba. Kto je konateľom určuje valné zhromaždenie spoločnosti ako kolektívny rozhodovací orgán zložený zo spoločníkov spoločnosti.

Štatutárnym orgánom akciovej spoločnosti je predstavenstvo, ktoré rozhoduje o všetkých záležitostiach spoločnosti, pokiaľ nie sú v zmysle ustanovení ObZ, resp. v zmysle stanov spoločnosti vyhradené do pôsobnosti valného zhromaždenia alebo dozornej rady, pričom ak v stanovách nie je určené inak, je v mene spoločnosti oprávnený

konat' v mene každý člen predstavenstva. Členov predstavenstva akciovej spoločnosti volí a odvoláva valné zhromaždenie, (resp. dozorná rada v zmysle stanov), a to s časovým obmedzením 5 rokov, pričom tá istá osoba môže byť členom predstavenstva aj viackrát za sebou. Z členov predstavenstva je potrebné určiť osobu predsedu predstavenstva.

Štatutárnym orgánom verejnej obchodnej spoločnosti je každý zo spoločníkov, pokiaľ spoločenská zmluva neurčuje, že konajú spoločne. Spoločenská zmluva pritom môže stanoviť, že konat' môžu len niektorí spoločníci.

Čo sa týka komanditnej spoločnosti, rozoznávame dva druhy spoločníkov v závislosti od rozsahu ručenia za záväzky spoločnosti – komanditisti ručia za záväzky spoločnosti do výšky svojho nesplateného vkladu, komplementári ručia za záväzky spoločnosti celým svojim majetkom a predstavujú štatutárny orgán spoločnosti.

Štatutárnym orgánom družstva je jeho predstavenstvo, ktoré riadi činnosť družstva a rozhoduje o všetkých záležitostiach družstva, ktoré ObZ alebo stanovy nevyhradili inému orgánu. V zmysle ustanovenia § 243 ods. 3 ObZ, úlohou predstavenstva je plnenie uznesení členskej schôdze, ktorá je najvyšším orgánom spoločnosti, pričom medzi predstavenstvo je členskej schôdzi zodpovedné za svoju činnosť. Ak stanovy družstva naustanovujú inak, za predstavenstvo koná navonok predseda alebo podpredseda, pričom uvedené neplatí pre právny úkon, pre ktorý je predpísaná písomná forma (vtedy je potrebný podpis aspoň dvoch členov predstavenstva). Členov predstavenstva volí a odvoláva členská schôdza družstva.

1.3 Zodpovednostné právne vzťahy

Právna zodpovednosť je zvláštna forma právneho vzťahu, v ktorom dochádza na základe porušenia právnej povinnosti k vzniku novej právnej povinnosti sankčnej povahy (Večeřa a kol., 2008, s. 341). Zodpovednosť sa generuje vo všetkých oblastiach života. Avšak právna zodpovednosť je špecifická tým, čím je špecifické samotné právo, teda vynútiteľnosťou. Len v prípade právnej zodpovednosti platí, že zodpovedný subjekt musí zniesť zákonom stanovenú a štátom vynútiteľnú ujmu (sankciu). Tým sa odlišuje napr. od morálnej, resp. politickej zodpovednosti, u ktorých nie je porušenie určitých noriem spojené so štátom vynútiteľnou sankciou. V každom ohľade tak pojem právna zodpovednosť súvisí so sankciou, ktorá je priradená k nejakej skutkovej podstate (Knapp,

1995). Ak teda uvažujeme o zodpovednosti v oblasti verejného i súkromného práva, mohli by sme definovať právnu zodpovednosť ako povinnosť niesť zákonom stanovené nepriaznivé právne následky nezákonnej skutočnosti. Z všeobecnej formulácie možno odvodiť znaky právnej zodpovednosti: sankcia (povinnosť niesť právne následky), sankcionovaný subjekt, protiprávna skutočnosť, ktorá je subjektu pripočítaná, príčinná súvislosť medzi protiprávnym konaním a následkom (tzv. kauzálny nexus) a spoločenský chránený záujem porušený protiprávnym konaním. Vo väčšine prípadov je vyžadované taktiež zavinenie konajúceho subjektu (Knapp, 1995).

Pod právnou zodpovednosťou sa v širšom slova chápeme právnymi predpismi upravený vzťah medzi štátom (resp. jeho určenými orgánmi) a subjektmi práva zodpovedajúcimi pred štátom za plnenie povinností ustanovených právnymi predpismi. V užšom slova zmysle sa právna zodpovednosť stotožňuje so sankčnou povinnosťou a chápeme ňou zodpovednosť, ktorá vzniká až pri porušení práva určitým subjektom a teda spočíva v povinnosti subjektu niesť následky protiprávneho konania (Ivor – Polák - Záhora, 2021).

Zodpovednostné právne vzťahy vznikajú na základe právnych skutočností, ktorými sú protiprávne konanie a protiprávny stav. Protiprávne konanie môže byť spôsobené:

- konaním, teda aktívnym pôsobením porušiteľa (tzv. komisiívne konanie),
- nekonaním, teda opomenutím právnej povinnosti (tzv. omisiívne konanie) (Mitterpachová, 2015).

Protiprávny stav je stav, ktorý je v rozpore so stavom predvídaným právom, k jeho vzniku však došlo nezávisle od vôle, teda konania alebo opomenutia zodpovedného subjektu. Jedná sa tak o špecifický typ objektívnej zodpovednosti (Mitterpachová, 2015).

Na základe protiprávnych skutočností, ktoré zakladajú zodpovednostné právne vzťahy, môžu vzniknúť nasledujúce druhy následkov porušenia právnej povinnosti:

- trvanie pôvodnej povinnosti, a teda poškodená strana má aj po sankcionovaní nárok na splnenie pôvodnej povinnosti,
- vznik novej povinnosti, teda táto nová povinnosť nie je spojená s pôvodnou povinnosťou, pričom je nezávislá od pôvodnej povinnosti,
- iné následky porušenia právnej povinnosti, ktoré s porušením povinnosti spája jednotlivá právna norma (Mitterpachová, 2015).

Právna zodpovednosť je teda právnym predpisom vymedzená, stanovená schopnosť, spôsobilosť subjektu práva znášať právne následky takého svojho správania, ktoré je v rozpore s právom. Deliktuálna spôsobilosť musí byť vymedzená právnym predpisom, teda právny predpis určí ktorý subjekt má znášať následky svojho protiprávneho konania.

Čo sa týka prvkov zodpovednostného právneho vzťahu, rozoznávame: objekt, objektívna stránka, subjekt a subjektívna stránka.

Objektom zodpovednostného právneho vzťahu sa označuje záujem, resp. právna povinnosť, ktorá je delikventom porušená.

Objektívna stránka obsahuje tri zložky, a to konanie, ktoré spôsobilo porušenie povinnosti, následok, ktorý spôsobilo konanie, ktorým bola porušená povinnosť a príčinnú súvislosť medzi konaním a následkom, ktorý toto konanie spôsobilo (t.j. kauzálny nexus).

Subjektom zodpovednostného právneho vzťahu je osoba, ktorá porušenie povinnosti spôsobila, resp. osoba, ktorej je porušenie povinnosti pričítané a ktorej zároveň právna norma priznáva spôsobilosť byť subjektom zodpovednostného právneho vzťahu. Čo sa týka subjektu zodpovednostného právneho vzťahu, v oblasti súkromného práva podľa niektorých legislatívnych ustanovení postačuje všeobecná spôsobilosť, resp. sa vyžaduje splnenie určitých kvalifikačných znakov (napr. sa musí jednáť o prevádzkovateľa, zmluvnú stranu, osobu zodpovednú za toho, kto nevie posúdiť následky svojho konania a pod.) (Mitterpachová, 2015).

1.3.1 Druhy právnej zodpovednosti

Jednotlivé druhy právnej zodpovednosti môžeme klasifikovať podľa rôznych kritérií:

- a) podľa právneho odvetvia
- b) podľa právneho titulu
- c) podľa vzťahu zodpovednosti a zavinenia

I. podľa právneho odvetvia:

- ústavnoprávna – napr. v zmysle čl. 107 Ústavy SR („*Prezidenta možno stíhať iba za úmyselné porušenie ústavy alebo za vlastizradu...*“), resp. v zmysle čl. 147 ods. 1 písm. a) Ústavy SR („*Prezident Slovenskej republiky sudcu bezodkladne odvolá na základe právoplatného odsudzujúceho rozsudku za úmyselný trestný čin.*“)
- trestnoprávna (pokiaľ došlo konaním, resp. nekonaním páchatel'a trestného činu k naplneniu znakov skutkovej podstaty trestného činu v zmysle osobitnej časti Trestného zákona).
- občianskoprávna (vzniká porušením právnej povinnosti, v dôsledku čoho vzniká ručiteľ'ovi nová občianskoprávna povinnosť, tzv. zodpovednostná povinnosť, ktorú pred porušením nemal. Podľa toho, či bola porušená právna povinnosť, vyplývajúca z existencie právneho vzťahu alebo povinnosť, vyplývajúca priamo z právnych predpisov rozoznávame zmluvnú a mimozmluvnú).
- obchodnoprávna (v právnych vzťahov subjektov podľa ObZ).
- pracovnoprávna (v rámci pracovnoprávnych pomerov, resp. obdobných pracovnoprávnych vzťahov v zmysle Zákonníka práce (Zákon č. 311/2001 Z.z.)
- administratívno-právna (v rámci tohto druhu zodpovednosti, orgány verejnej správy uplatňujú sankcie voči tým, ktorí porušili právnu povinnosť v rámci spoločenských vzťahoch, ktoré vznikajú pri výkone verejnej správy)
- disciplinárna zodpovednosť – jedná sa o internú formu v rámci rôznych inštitúcií a profesií, a to tak v rámci súkromného ako aj verejného sektora (napr. disciplinárna zodpovednosť zamestnanca súkromnej spoločnosti, disciplinárna zodpovednosť študenta vysokej školy, ale aj disciplinárna zodpovednosť sudcu, prokurátora a pod.)

II. podľa právneho titulu:

- záväzková – porušenie povinnosti zo záväzku
- mimozáväzková – priamo zo zákona *ex lege*, *ex constitutione* – z ústavy

III. podľa vzťahu zavinenia:

Z hľadiska subjektívnej stránky môžeme rozlišovať subjektívnu zodpovednosť, ktorá je založená na zavinení a objektívnu zodpovednosť, teda zodpovednosť za

protiprávny stav, pričom z tejto zodpovednosti je možné zbaviť sa preukázaním tzv. liberačných dôvodov.

Vo vzťahu k zavineniu je potrebné rozlišovať medzi konaním úmyselným a konaním nedbanlivostným:

- konanie úmyselné – *dolus*
 - priamy úmysel – *dolus directus* (zlý úmysel) – delikvent vie že to, čo koná, je protiprávne a že môže spôsobiť škodlivý následok a takýto následok chce svojim konaním spôsobiť,
 - nepriamy úmysel – *dolus indirectus* – delikvent vie, že sa dopúšťa deliktu a pre prípad, že sa tak stane, je s takýmto následkom uzrozumený,
- nedbanlivostné konanie – *culpa*
 - vedomá /hrubá/ nedbanlivosť – *culpa lata* – delikvent vie, že sa dopúšťa deliktu, a bez primeraných dôvodov sa spolieha na to, že následok nenastane,
 - nevedomá /ľahká/ nedbanlivosť – *culpa levis* – delikvent nevie, že sa dopustil deliktu, aj keď to vedieť mal a mohol (Mitterpachová, 2015).

Zavinenie tvorí taktiež základ trestnej zodpovednosti, o ktorej podáme konkrétnejší výklad v podkapitole 1.5 tejto diplomovej práce. Bez zavinenia niet trestného činu ani trestu. Zavinenie sa pritom musí vzťahovať na všetky skutočnosti, ktoré tvoria znaky skutkovej podstaty trestného činu a musí existovať v čase spáchania trestného činu. Zavinenie vyjadruje vnútorný, psychický vzťah páchatel'a trestného činu k podstatným zložkám trestného činu, pričom je obligatórnym znakom subjektívnej stránky trestného činu. Zavinenie je založené na dvoch zložkách, a to vedomostnej a vôľovej, pričom vedomostná zložka zahŕňa vnímanie a predstavu o predmetoch a javoch a vôľová zložka predstavuje chcenie rozhodujúcich skutočností, ktoré zakladajú trestný čin, resp. uzrozumenie s týmito skutočnosťami. Ako vyplýva z predchádzajúceho výkladu, na vedomostnej a vôľovej zložke sú vybudované dve formy zavinenia – úmysel (*dolus*) a nedbanlivosť (*culpa*). Úmyselné zavinenie je ťažšou formou ako nedbanlivosť, pretože zahŕňa zložku vedomostnú aj vôľovú – u nedbanlivosti chýba vôľová zložka. Úmyselné zavinenie môže mať podobu priameho alebo nepriameho úmyslu.

V zmysle ustanovenia § 15 Trestného zákona platí, že trestný čin je spáchaný úmyselne, ak páchatel'

a) chcel spôsobom uvedeným v tomto zákone porušiť alebo ohroziť záujem chránený týmto zákonom (priamy úmysel), alebo

b) vedel, že svojím konaním môže také porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, a pre prípad, že ho spôsobí, bol s tým uzrozumený (nepriamy úmysel).

Čo sa týka nedbanlivosti, v zmysle ustanovenia § 16 Trestného zákona platí, že trestný čin je spáchaný z nedbanlivosti, ak páchatel'

a) vedel, že môže spôsobom uvedeným v tomto zákone porušiť alebo ohroziť záujem chránený týmto zákonom, ale bez primeraných dôvodov sa spoliehal, že také porušenie alebo ohrozenie nespôsobí (teda sa jedná o vedomú nedbanlivosť), alebo

b) nevedel, že svojím konaním môže také porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, hoci o tom vzhľadom na okolnosti a na svoje osobné pomery vedieť mal a mohol (nevedomá nedbanlivosť).

1.4 Trestná zodpovednosť podnikateľa

V predchádzajúcom výklade sme už uviedli, že jedným z druhov právnej zodpovednosti je aj trestná zodpovednosť. Trestnoprávny vzťah vzniká medzi štátom, ktorý je reprezentovaný súdmi, resp. orgánmi činnými v trestnom konaní a subjektom (fyzickou alebo právnickou osobou), ktorá sa dopustí protiprávneho konania, ktoré má znaky jedného z taxatívne upravených trestných činov v osobitnej časti Trestného zákona. Trestnú zodpovednosť môžeme definovať ako povinnosť páchatel'a trestného činu strpieť sankcie stanovené Trestným zákonom (Ivor a kol., 2006).

Aby určitý skutok mohol byť kvalifikovaný ako trestný čin, musia byť splnené dva legislatívny predpoklady, a to:

- musí sa jednať o čin protiprávny (protiprávnosť spočíva v konaní, ktoré je v rozpore s právnou normou),
jeho znaky musia byť uvedené v Trestnom zákone (Madliak – Porada).

Koncepcia slovenského trestného práva vychádza z formálneho poňatia trestného činu. Medzi formálne znaky trestného činu patrí skutková podstata trestného činu, ktorou rozumieme súhrn konkrétnych znakov, ktoré charakterizujú určité ľudské správanie ako trestný čin. Podmienkou existencie skutkovej podstaty trestného činu je naplnenie všetkých znakov skutkovej podstaty trestného činu. Medzi obligatórne znaky skutkovej podstaty trestného činu patrí objekt, objektívna stránka, subjekt, subjektívna stránka.

Objekt nebýva spravidla explicitne výslovne uvedený – je k nemu potrebné dospieť výkladom. Jedná sa o záujem, ktorý je trestným činom porušený. Obligatónnymi znakmi objektívnej stránky je konanie, následok a príčinný vzťah medzi konaním a následkom. Subjekt – páchatel', je v každej skutkovej podstate charakterizovaný vekom a pričetnosťou, o čom podáme bližší výklad. Obligatónnym znakom subjektívnej stránky je zavinenie. Fakultatívnymi znakmi skutkovej podstaty trestného činu, ktoré nemusia byť naplnené pri všetkých skutkových podstatách je napr. miesto spáchania skutku, hmotný predmet útoku, čas spáchania činu, pohnútka (motív) (Ivor a kol., 2021).

Za zmienku stojí skutočnosť, že predchádzajúca právna úprava vychádzala z materiálneho ponímania trestného činu. V zmysle ustanovenia § 3 ods. 1 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon totiž pôvodne platilo, že trestným činom bol pre spoločnosť nebezpečný čin, ktorého znaky boli uvedené v trestnom zákone. Teda trestným činom bol skutok, ktorý spĺňal určitú stanovenú hranicu spoločenskej nebezpečnosti.

Trestný zákon upravuje aj situácie, za ktorých protiprávne konanie, ktoré by inak bolo kvalifikované ako trestný čin, nie je trestným činom. Jedná sa o tzv. okolnosti vylučujúce protiprávnosť, ktorými sú krajná núdza, nutná obrana, oprávnené použitie zbrane, dovoľené riziko, plnenie práv a povinností, súhlas poškodeného, plnenie úloh agenta (§ 24 až § 30 Trestného zákona).

Na trestnú zodpovednosť podnikateľa – fyzickej osoby nazeráme cez legálnu definíciu páchatel'a upravenú v § 19 Trestného zákona. V zmysle ustanovenia § 19 ods. 1 Trestného zákona platí, že páchatel'om trestného činu je ten, kto trestný čin spáchal sám. V zmysle ustanovenia § 19 ods. 2 Trestného zákona potom platí, že páchatel'om trestného činu môže byť fyzická osoba a právnická osoba za podmienok ustanovených osobitným predpisom. Teda, páchatel' – fyzická osoba, je ten, kto trestný čin spáchal sám, t.j. ten kto naplnil znaky trestného činu, teda sám vykonal činnosť, ktorú predpokladá konkrétna skutková podstata trestného činu alebo ju aspoň pripravoval, resp. sa o ňu aspoň pokúsil (Čentíš, 2020).

Fyzická osoba musí pre naplnenie trestnej zodpovednosti spĺňať podmienky z hľadiska veku a pričetnosti. Veková hranica trestnej zodpovednosti je štrnásť rokov. Kto v čase spáchania činu, ktorý by bol inak v zmysle ustanovení Trestného zákona, trestným, nedovŕšil štrnásť rok svojho veku, nie je trestne zodpovedným (s výnimkou trestného činu sexuálneho zneužívania podľa ustanovenia § 22 Trestného zákona). Taktiež nie je zodpovednou osoba, ktorá v čase spáchania činu pre duševnú poruchu

nemohla rozpoznať jeho protiprávnosť, resp. ovládať svoje konanie (v zmysle ustanovenia § 23 Trestného zákona).

Donedávna (do 1.7.2016) mohli byť podľa Trestného zákona sankcionované len fyzické osoby podnikatelia, resp. fyzické osoby konajúce v mene právnickej osoby – podnikateľa. Uvedené sa zmenilo prijatím novej právnej úpravy v zákone č. 91/2016 Z.z. o o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Prijatím zákona č. 91/2016 Z.z. došlo k prelomeniu historicky zaužívanej zásady individuálnej trestnej zodpovednosti, tak ako ju predtým upravoval platný Trestný zákon vo vyššie uvedenom ustanovení § 19 ods. 2 (Relevans, 2017). Páchateľom trestného činu tak môže byť taktiež právnická osoba, ktorej sa pričíta porušenie alebo ohrozenie záujmu chráneného Trestným zákonom v zmysle ustanovenia § 6 Trestného zákona (Ivor – Polák - Záhora, 2021).

S priamou trestnou zodpovednosťou právnických osôb sa počítalo už pri rekodifikácii trestného práva, ktorá prebehla prijatím „nového“ Trestného zákona a Trestného poriadku v roku 2005. V roku 2010 došlo zákonom č. 224/2010 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa Trestný zákon k zavedeniu tzv. nepriamej trestnej zodpovednosti právnických osôb, pričom konajúci súd mohol právnickej osobe uložiť ochranné opatrenie zhabania peňažnej čiastky od 800 do 1 660 000 EUR, resp. ochranné opatrenie zhabanie majetku.

Trestná zodpovednosť právnickej osoby nie je podmienená vyvodením trestnej zodpovednosti voči takejto fyzickej osobe. Rovnako nie je podmienená ani zistením, ktorá konkrétna fyzická osoba konala v mene právnickej osoby – čin musí byť spáchaný v prospech právnickej osoby, v jej mene, v rámci jej činnosti alebo prostredníctvom tejto činnosti. Takto založená trestná zodpovednosť zrušením právnickej osoby nezaniká, ale prechádza na jej právneho nástupcu. Trestná zodpovednosť nezaniká ani pri vyhlásení konkurzu na majetok právnickej osoby, vstupe do likvidácie alebo zavedení nútenej správy (Relevans, 2017).

Trestné činy, ktorých sa môže dopustiť právnická osoba sú taxatívne vymenované ustanovením § 3 zákona č. 91/2016 Z.z.. Aby mohla byť právnická osoba páchateľom trestného činu, musia byť splnené nasledujúce predpoklady:

- došlo k spáchaniu trestného činu, za ktorý môže byť právnická osoba trestne zodpovedná,

- trestný čin je spáchaný v prospech právnickej osoby, v jej mene, rámci jej činnosti alebo jej prostredníctvom,
- trestný čin je spáchaný štatutárnym orgánom alebo členom štatutárneho orgánu, osobou, ktorá vykonáva kontrolnú činnosť alebo dohľad v rámci právnickej osoby, alebo inou osobou, ktorá je oprávnená zastupovať právnickú osobu alebo za ňu rozhodovať, resp. zanedbaním dohľadu alebo kontrolnej činnosti vymedzených osôb,
- nejedná sa o právnickú osobu, ktorej trestná zodpovednosť je vylúčená,
- trestný čin je právnickej osobe pričítateľný v zmysle ustanovenia § 6 Trestného zákona (Ivor – Polák - Záhora, 2021).

Ustanovenie § 5 zákona č. 91/2016 Z.z. pritom vymedzuje vylúčenie trestnej zodpovednosti nasledujúcich právnických osôb: SR a jej orgány, iné štáty a ich orgány, medzinárodné organizácie zriadené na základe medzinárodného práva verejného a ich orgány, obce a vyššie územné celky, právnické osoby, ktoré sú v čase spáchania trestného činu zriadené zákonom, resp. iné právnické osoby, ktorých majetkové pomery ako dlžníka nemožno usporiadať podľa osobitného predpisu upravujúceho konkurzné konanie.

Historicky prvá odsúdená právnická osoba v SR bola v roku 2018, a to za prečin podľa § 306 ods. 2 a) Trestného zákona, teda porušovanie ochrany stromov a krov, pričom v predmetnom prípade bola právnická osoba odsúdená na peňažný trest (Lorko – Smalík, 2019).

Okrem zodpovednosti za výkon funkcie upravenej Obchodným zákonníkom, ako aj zodpovednosti za škodu v zmysle Občianskeho, resp. Obchodného zákonníka oveľa závažnejšie dôsledky spôsobuje konanie, resp. nečinnosť štatutárneho orgánu, ktoré v zmysle Trestného zákona naplňuje znaky skutkovej podstaty trestného činu uvedené v osobitnej časti Trestného zákona.

Štatutárny orgán spoločnosti sa trestného činu môže dopustiť pri výkone funkcie, ak skutková podstata trestného činu vyžaduje tzv. špeciálny subjekt, ktorým je člen štatutárneho orgánu alebo môže byť páchatelom trestných činov na základe § 128 ods. 8 Trestného zákona, ktoré ustanovuje pravidlo používané v situáciách, keď člen orgánu spoločnosti ako fyzická osoba koná v mene právnickej osoby. Trestný zákon v prípadoch trestných činov so zúženým okruhom subjektov ustanovuje, že na trestnú zodpovednosť štatutárnych orgánov postačí, aby vlastnosť prislúchajúcu špeciálnemu subjektu mala právnická osoba, za ktorú páchatel koná.

1.5 Ekonomická kriminalita

Vo vzťahu k ďalšiemu výkladu v tejto diplomovej práci, je nutné vymedziť si samotný pojem ekonomickej kriminality.

V rámci odbornej literatúry venujúcej sa problematike ekonomickej trestnej činnosti, ale aj trestnému právu ako takému, nie je všeobecná zhoda na jednotnej definícii ekonomickej kriminality. V rámci slovenského Trestného zákona (zákon č. 300/2005 Z.z.) je možné ekonomickú trestnú činnosť ohraničiť právnou úpravou skutkových podstat trestných činov v rámci piatej hlavy osobitnej časti s názvom Trestné činy hospodárske.

Protiprávne konanie smeruje k privlastneniu si majetkových hodnôt s cieľom vlastného obohatenia sa, pričom vzniknutá škoda je spôsobená úmyselne alebo aspoň prinajmenšom hrubou neobanlivosťou a je namierená proti podnikateľskému subjektu, prípadne proti tretej strane, teda nie prvorado proti štátu. Takéto zámerné škodlivé konanie býva zásadne protiprávne; obvykle sa jedná o trestný čin vymedzený trestným právom. Medzi ďalšie znaky takéhoto konania patrí skutočnosť, že sa neuskutočňuje s použitím násillia a je spravidla veľmi ťažko identifikovateľné. Výška spôsobenej škody môže byť značná, závisí to od individuálneho prípadu. Avšak, nie každá nelegálna aktivita, či negatívny jav v rámci ekonomiky je kriminalizovaný, iba ich spoločensky najškodlivejšia časť.

Na základe vyššie uvedeného možno dospieť k záveru, že ekonomická kriminalita predpokladá nenásilné prejavy páchatel'a, t.j. že sa snaží dosiahnuť svoj cieľ prostredníctvom legálneho základu. Nenásilné spôsoby, ktoré majú niesť punc legálnosti, môžu byť veľmi rozmanité, a dokonca aj naplňať skutkovú podstatu trestného činu, ktorý v iných alternatívach násilný je. Takýmto príkladom môže byť podanie tzv. šikanózneho insolvenčného návrhu na obchodného partnera, ktorým má byť donútený k (neoprávnenému) majetkovému plneniu. Uvedené konanie je možné nepochybne kvalifikovať ako trestný čin vydierania v zmysle ustanovenia § 189 Trestného zákona, pretože tým bol naplnený zákonný znak hrozby inou ťažkou ujmov.

Ekonomická kriminalita, či už má charakter klamu, manipulácie, vyhrážky majetkovou ujmov, resp. iný charakter, je založená na nenásilnom konaní, ktoré má smerovať k neoprávnenému profitu či spôsobeniu škody. V okamihu, keď je na dosiahnutie neoprávneného majetkového prospechu použitá hrozba násillím či priamo násillie, jedná sa o násilnú kriminalitu.

V zmysle vyššie uvedených intencií, je autor práce toho názoru, že ekonomickú kriminalitu môžeme v širšom zmysle chápať ako prejav nelegálneho konania v rámci hospodárenia určitých subjektov, ktorých sa týka zákon o účtovníctve (t.j. zákon č. 431/2002 Z.z. o účtovníctve), teda, že sa bude vzťahovať tak na podnikateľské subjekty, ako aj na subjekty verejnej správy, resp. v užšom ponímaní štátnej správy. V užšom slova zmysle sa pojem ekonomická kriminalita vzťahuje len na podnikateľské subjekty, resp. podnikanie ako také.

Z vyššie uvedeného je zrejmé, že pojem ekonomickej kriminality je trochu vágny, pričom v spoločnosti dochádza k jeho nadužívaniu vo vzťahu k takmer akejkolvek trestnoprávnej aktivity spojenú s právnickou osobou či výkonom verejnej správy. Za ekonomickú kriminalitu sú vo všeobecnosti považované napr. nielen sprenevery zamestnancov, ale aj nehospodárne nakladanie so zverenými prostriedkami, či podplácanie úradníka štátnej, resp. verejnej správy za súkromným (nepodnikateľským) účelom, pričom dôsledkom takéhoto nadužívania je skutočnosť, že nemožno jasným spôsobom stanoviť hranicu medzi uvedenými prípadmi a trestnoprávnym konaním, ktoré sa síce odohráva v rámci činnosti verejnej správy či občianskych aktivít týkajúcich sa právnických osôb, ale nesleduje majetkový prospech či spôsobenie majetkovej škody (napr. poškodenie cudzích práv, ohováranie a iné). (Válková a spol., 2019).

Kriminologické definície pojmu ekonomická kriminalita sa odvíjajú od Sutherlandom stanoveného pojmu *white collar crime* (teda trestná činnosť bielych golierov). Sutherland považuje za *white collar crime* trestný čin spáchaný osobou rešpektovanou, ktorá požíva vysoký sociálny status v rámci svojej profesie. Uvedený pojem je potom rozvedený nasledujúcimi znakmi: dôvera chráneného objektu; príslušnosť páchateľa k určitej sociálnej skupine; trestný čin spáchaný v rámci profesie, blahobyť, chtivosť a bezohľadnosť ako motív a príčina; trestný čin intelektuálny (Sutherland, 1983).

V rámci slovenského právneho poriadku je možné ekonomickú trestnú činnosť z kriminologického hľadiska vymedziť ako trestnú činnosť spáchanú pri podnikaní ekonomických subjektov najmä osobami pôsobiacimi vo vnútri týchto subjektov, poškodzujúcu alebo ohrozujúcu individuálne a kolektívne práva v hospodárskej sfére, zneužívajúcu slabiny hospodárskeho systému alebo jeho inštitúcií, spôsobujúcu oslabenie dôvery v ekonomický a spoločenský systém, motivovanú ziskom alebo túžbou po moci, latentnej povahy a vo svojej masovej forme ohrozujúcej podstatu fungovania právneho štátu (Válková a spol., 2019).

Sutherlandova definícia kriminality bielych golierov sa skladá zo štyroch kritérií, a to:

- tieto trestné činy sú často páchané, ale nie je im uložená žiadna sankcia (trest), a to je jeden z dôvodov, prečo je kriminalita bielych golierov tolerovaná spoločnosťou. Pri týchto druhoch trestných činov je možné uniknúť trestnému stíhaniu a prísnemu ukladaniu trestov, pretože takéto konanie nie je považované verejnosťou a ani samotným páchatelom za konanie, ktoré je v rozpore s právom. Na druhej strane médiá nemajú ošetrovaný možný vplyv (lobbying) z politických strán a skupín,
- trestný čin je spáchaný osobou, ktorá je rešpektovaná a slušná,
- vysoký sociálny status, resp. spoločenské postavenie, zamestnanie – Sutherland zahrnul do tejto správy upozornenie na širokú oblasť kriminálneho správania, ktorá je všeobecne zahltená a preukazuje jeho teóriu rozdielneho sociálneho združovania,
- v smere jeho/jej druhu práce – typické druhy trestných činov v tejto kategórii sú najmä: zaúčtovanie vo vyššej sume, ako je nákup; účtovanie za prácu, ktorá nie je nevyhnutná; drobné krádeže; zneužitie počítača u zamestnávateľa; telefonovanie; fotokópie; klamlivé účtovanie; podvod s časom; falošné povolenie požiadaviek; podplácanie; použitie fiktívnej alebo nadhodnotenej záruky/zábezpeky; sprenevera interného zamestnanca (Sutherland, 1983).

V podmienkach SR mala s kriminalitou bielych golierov súvis najmä korupcia. Podľa Trestného zákona sa za korupciu považujú trestné činy prijímania úplatku, podplácania a nepriamej korupcie. V prvopočiatoch, po spoločensko-politických zmenách, bola ekonomická trestná činnosť orientovaná predovšetkým do oblasti malej privatizácie, kde sa využívali možnosti tzv. holandských dražieb, pričom boli podplácaní, ale i násilne ovplyvňovaní účastníci dražieb, aby od nich odstúpili. Po ukončenej malej privatizácii sa záujem páchatelov presunul do oblasti veľkej privatizácie, kde sú za finančné úplatky podhodnocované podniky, ako aj ich zariadenia, ďalej do oblasti verejných súťaží a štátnych objednávok, kde sú poskytované vysoké finančné čiastky ako darčeky na podplatenie štátnych úradníkov, ktorí rozhodujú o štátnej objednávke. (Lisoň, 2001).

Všeobecne, ako aj v podmienkach Slovenskej republiky môžeme za znaky ekonomickej kriminality považovať sofistikované konanie páchatel'a, ktorým je spôsobená vysoká škoda; premenlivosť spôsobu spáchania trestného činu, t. j. páchatelia neustále menia metódy a prispôbujú ich novým podmienkam trhového mechanizmu (Lisoň, 2001).

Podľa nášho názoru za jeden zo znakov ekonomickej kriminality možno označiť vysokú latenciu, čo je podmienené tým, že pri tomto druhu kriminality sa ťažko získavajú a vyhľadávajú dôkazy pre náležité zistenie skutkového stavu veci.

1.5.1 Hospodárska kriminalita a daňová kriminalita

Trestné činy hospodárske v rámci piatej hlavy osobitnej časti Trestného zákona, zákonodarca rozdelil do nasledujúcich skupín:

- Trestné činy ohrozujúce trhovú ekonomiku (§ 250 až § 258 Trestného zákona);
- Trestné činy proti hospodárskej disciplíne (§ 259 až § 269 Trestného zákona);
- Trestné činy proti mene a trestné činy daňové (bližšie pozri § 270 až § 280 Trestného zákona);
- Trestné činy proti priemyselným právam a proti autorskému právu (§ 281 až § 283 Trestného zákona).

Trestný zákon v platnom znení ako hospodárske trestné činy explicitne vymedzuje:

- zneužitie účasti na hospodárskej súťaži;
- neoprávnené podnikanie;
- neoprávnené obchodovanie s devízovými hodnotami a poskytovanie devízových služieb;
- nepovolenú výrobu liehu;
- porušovanie predpisov o obehу tovaru v styku s cudzinou;
- porušovanie predpisov o nakladaní s kontrolovaným tovarom a technológiami;
- ohrozenie devízového hospodárstva;
- skresľovanie údajov hospodárskej a obchodnej evidencie;
- poškodzovanie finančných záujmov Európskych spoločenstiev;

- ohrozenie obchodného, bankového, poštového, telekomunikačného a daňového tajomstva;
- zneužívanie informácií v obchodnom styku;
- machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe;
- poškodzovanie spotrebiteľa;
- falšovanie, pozmeňovanie a neoprávnená výroba peňazí a cenných papierov;
- uvádzanie falšovaných, pozmenených a neoprávnene vyrobených peňazí a cenných papierov;
- výrobu a držbu falšovateľského náčinia;
- ohrozovanie obehu peňazí;
- falšovanie, pozmeňovanie a nedovolená výroba kolkových známok, poštových cenín, nálepiek a poštových pečiatok;
- falšovanie a pozmeňovanie kontrolných technických opatrení na označenie tovaru;
- skrátenie dane a poistného;
- neodvedenie dane a poistného;
- nezaplatenie dane;
- porušenie predpisov o štátnych technických opatreniach na označenie tovaru;
- porušovanie práv k ochrannej známke, označeniu pôvodu výrobku a obchodnému menu;
- porušovanie priemyselných práv;
- porušovanie autorského práva.

Do hospodárskej kriminality zaraďujeme aj trestné činy upravené v iných hlavách osobitnej časti Trestného zákona, ale len vtedy, ak poskytujú ochranu inému než individuálnemu chránenému záujmu. Ide najmä o krádež, spreneveru, trestné činy spočívajúce v podvodnom konaní, t.j. podvod, úverový podvod, poisťovací podvod, kapitálový podvod, subvenčný podvod, neoprávnené podnikanie, prevádzkovanie nepoctivých hier a stávok, podvodný úplatok, zavinený úplatok, poškodzovanie veriteľa, zvýhodňovanie veriteľa atď.

Daňová kriminalita predstavuje celospoločenský problém naprieč generáciami, pretože svojimi podobami a dopadmi ovplyvňuje život každého z nás.

Daňová kriminalita, ako už zo samotného označenia vyplýva, sa dotýka jedného z najdôležitejších príjmov štátu, ktorým sú dane, a preto je vo svojom konečnom dôsledku pre daný štát veľmi nebezpečná. Škoda, ktorá je jej dopadmi v jednotlivých štátoch spôsobená, dosahuje astronomické finančné čiastky. Nejedná sa len o priamy dopad na verejný rozpočet, ale o masívnu deformáciu konkurenčného podnikateľského prostredia, ktorá môže v niektorých špecifických segmentoch ekonomiky vyústiť až v paralýzu konkurencieschopnosti poctivých podnikateľských subjektov.

Motivujúcim faktorom pre páchatel'om tohto druhu trestnej činnosti je v prvom rade určite výnosnosť z tejto trestnej činnosti, ktorá je v porovnaní s inými druhmi kriminality neporovnateľná. Ďalším dôvodom je latencia tejto kriminality, nakoľko pre daňovú kriminalitu je charakteristické, že jej formy sú realizované v rovnakom právne-obchodnom prostredí, rovnakými metódami a nástrojmi ako legálna ekonomická činnosť, pričom proces jej odhalenia je veľmi ťažký a zdĺhavý. Taktiež, autor práce vníma relatívne prijateľnú mieru rizika v porovnaní s vysokými finančnými výnosmi.

Daňová kriminalita je v rámci štvrtej hlavy osobitnej časti Trestného zákona vymedzená nasledujúcimi skutkovými podstatami trestných činov:

- skrátenie dane a poistného v zmysle ustanovenia § 276 Trestného zákona,
- neodvedenie dane a poistného v zmysle ustanovenia § 277 Trestného zákona,
- daňový podvod v zmysle ustanovenia § 277a Trestného zákona,
- nezaplatenie dane v zmysle ustanovenia § 278 Trestného zákona,
- marenie výkonu správy daní v zmysle ustanovenia § 278a Trestného zákona,
- falšovanie a pozmeňovanie kontrolných technických opatrení na označenie tovaru v zmysle ustanovenia § 275 Trestného zákona,
- porušenie predpisov o štátnych technických opatreniach na označenie tovaru v zmysle ustanovenia § 279 Trestného zákona,
- nepovolená výroba liehu v zmysle ustanovenia § 253 Trestného zákona (Trestný zákon).

Daňová kriminalita je v mnohých prípadoch páchaná organizovanými skupinami s hierarchickou štruktúrou, pre ktoré je typická profesionalita, vysoká úroveň konšpirácie, detailná znalosť možností a postupov orgánov činných v trestnom konaní, ako aj správcov dane, veľká miera špecializácie, snaha o infiltráciu či ovplyvnenie policajných a správnych orgánov a s tým súvisiace využívanie korupčných praktík. Typickým je tiež

využívanie tzv. bielych koní, čo ešte viac sťažuje prípadný trestnoprávny postih skutočných páchatel'ov tejto trestnej činnosti.

Vo vzťahu k výkladu o trestnej zodpovednosti právnickej osoby v zmysle zákona č. 91/2016 Z.z. a trestnej zodpovednosti štatutárneho orgánu právnickej osoby obsiahnutému v predchádzajúcom výklade v rámci tejto diplomovej práce, je otázkou, aká situácia nastane, ak v mene spoločnosti sú oprávnení samostatne konať dvaja členovia štatutárneho orgánu (napr. konatelia), pričom v zmysle interných predpisov spoločnosti, resp. zmlúv o výkone činnosti, je jeden člen štatutárneho orgánu zodpovedný za daňové a finančné operácie spoločnosti a druhý je zodpovedný za bežnú obchodnú prevádzku spoločnosti.

Ako uviedli autori Lorko a Smalík, nástraha pre spoločnosť nastáva vtedy, ak štatutárny orgán, ktorý je zodpovedný za finančné a daňové záležitosti vydá nariadenie, aby spoločnosť neuhradila splatnú daň, pričom takéto jeho konanie je prednostne motivované skutočnosťou, že finančné prostriedky určené pre úhradu daňovej povinnosti využije svoje vlastné obohatenie a utečie do štátu, ktorý so SR nespolupracuje v extradičnom procese (Lorko – Smalík, 2019). Teda, trestný čin nezaplatenia dane a poistného bol spáchaný fyzickou osobou so špecifickým vzťahom k právnickej osobe (člen štatutárneho orgánu) a pre jej prospech alebo v jej mene a je pričítateľný k tejto právnickej osobe. To znamená, že predmetný trestný čin je pričítateľný tejto spoločnosti, ktorá bude potrestaná za takýto trestný čin, aj napriek zrejmej skutočnosti, že spoločnosť zo spáchania trestného činu neprofitovala, a že spáchanie trestného činu nastalo z dôvodu excesu štatutárneho orgánu spoločnosti (Lorko – Smalík, 2019).

V súvislosti s daňovými trestnými činmi je nutné osobitnú pozornosť venovať inštitútu účinnej ľútosti, ktorý je upravený v rámci ustanovení § 85 a § 86 Trestného zákona. Ak páchatel' trestného činu dobrovoľne

- a) škodlivý následok trestného činu zamedzí alebo napraví, alebo
- b) urobí o trestnom čine oznámenie orgánu činnému v trestnom konaní v čase, keď sa škodlivému následku trestného činu môže ešte zabrániť; trestnosť taxatívne vymenovaných trestných činov v ustanoveniach § 85 a § 86 Trestného zákona, zaniká.

V zmysle judikátu trestnoprávneho kolégia Krajského súdu v Žiline zo dňa 14.12.2010 (Jtk 20/2010): „...*prejavy ľútosti páchatel'a nad spáchaním trestného činu*

môžu byť rôzne, pričom sú závislé od osobnosti páchatel'a, úrovne jeho emocionálnej inteligencie, ako i od povahy, spôsobu spáchania trestného činu a jeho následku. Lútosť je potrebné definovať ako inteligenčnú a emočnú antipatiu k minulej osobnej aktivite a správaniu. Skutočnosť, že niekto neprejavuje lútosť spôsobom, akým sa to všeobecne predpokladá, neznamená, že žiadnu lútosť vôbec necíti. K hodnoteniu vnútorného postoja páchatel'a k spáchanému trestnému činu nemožno pristupovať paušálne bez zohľadnenia všetkých vyššie uvedených vplyvov a okolností, ktoré nepochybne determinujú prejavy tohto postoja navonok.“

Uvedený inštitút účinnej lútosti je spomedzi daňových trestných činov možné uplatniť pri trestnom čine skrátenie dane a poistného, neodvedenia dane a poistného a pri trestnom čine nezaplatenie dane a poistného.

Páchatel'ovi taxatívne vymenovaných dokonaných trestných činov zanikne trestnosť, za podmienky, že jeho dobrovoľnou aktívnou činnosťou zabráni škodlivému následku trestného činu, čím zároveň nebudú poškodené bezprostredne ohrozené spoločenské vzťahy. Využitie inštitútu účinnej lútosti je možné len pri dokonanom trestnom čine, ak však ešte stále existuje možnosť zamedzenia vzniku škodlivého následku, resp. nápravy jeho škodlivého následku. Páchatel' pritom musí pri zamedzení a napravení škodlivého následku, resp. pri oznámení trestného činu, konať dobrovoľne, t.j. z vlastnej vôle. O dobrovoľné rozhodnutie sa nejedná v prípade, že k nemu dôjde až po odhalení trestného činu (Ivor – Polák – Záhora, 2021).

Ustanovenie § 86 Trestného zákona potom obsahuje špeciálne ustanovenia o účinnej lútosti, pre každý z vymenovaných trestných činov v tomto ustanovení Trestného zákona. Čo sa týka trestného činu skrátenie dane a poistného, neodvedenia dane a poistného a trestného činu nezaplatenia dane a poistného. V zmysle ustanovenia § 86 ods. 2 písm. d) platí, že trestnosť trestného činu zaniká aj vtedy ak sa jedná o trestný čin skrátenia dane a poistného, neodvedenia dane a poistného, nezaplatenia dane a poistného, ak páchatel' nespáchal trestný čin ako člen organizovanej skupiny alebo ako člen zločineckej skupiny a ak splatná daň a jej príslušenstvo alebo poistné boli dodatočne zaplatené najneskôr v nasledujúci deň po dni, keď sa páchatel' po skončení jeho vyšetrovania mohol oboznámiť s jeho výsledkami. V prípade vymenovaných trestných činov sa jedná o omisívne trestné činy, ktoré je možné spáchať iba nesplnením stanovenej zákonnej povinnosti. Podstata účinnej lútosti pri týchto trestných činoch je taká, že

spoločnosť dáva prednosť dodatočnému splneniu povinností, z nesplnenia ktorých vznikli štátu alebo osobám podľžnosti pred potrestaním ich páchatel'a, čím sa docieli stav, že povinná osoba si splní daňovú povinnosť voči štátu a taktiež sa dá páchatel'ovi posledná možnosť, aby dodatočne splnil svoje povinnosti. Pri vymenovaných daňových trestných činoch však trestnosť nezaniká, pokiaľ sa jedná o osobu páchatel'a, ktorý bol za obdobný čin v predchádzajúcich 24 mesiacoch postihnutý, resp. ak bolo trestné stíhanie páchatel'a za obdobný čin v predchádzajúcich 24 mesiacoch zastavené z dôvodu zániku trestnosti v zmysle tohto ustanovenia Trestného zákona (Ivor – Polák – Záhora, 2021).

Pri účasti viacerých osôb na trestnom čine, sa podmienky účinnej ľútosti v zmysle Trestného zákona posudzujú u každého páchatel'a samostatne, teda ak jeden z páchatel'ov dobrovoľne splní podmienky pre zánik trestnosti, zánik trestnosti činu účinnou ľútosťou sa vo vzťahu k inému páchatel'ovi neuplatní (R 11/1980).

Inštitút účinnej ľútosti vo vzťahu k trestnému činu nezaplatenia dane a poistného môže páchatel' využiť len do dňa po dni, kedy sa mohol oboznámiť s výsledkami vyšetrovania. Je povinnosťou OČTK určiť obvinenému po skončení vyšetrovania konkrétny termín pre možnosť oboznámiť sa s výsledkami vyšetrovania – t.j. s možnosťou preštudovania spisu, a to kvôli exaktnému vymedzeniu lehoty, dokedy v konkrétnom prejednávacom prípade legislatíva pripúšťa splnenie zákonných podmienok pre využitie inštitútu účinnej ľútosti, pričom vo vzťahu k princípu právnej istoty sa k možnosti využitia účinnej ľútosti vyžaduje zo strany OČTK aj konkrétna kvantifikácia (t.j. uvedenie konkrétnej sumy) nielen dane, ktorá má byť zaplatená, ale kumulatívne aj určenie výšky jej príslušenstva (Uznesenie Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 3To/91/2020 zo dňa 28.01.2020)

2 CIEĽ PRÁCE, METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA

Hlavným cieľom predkladanej diplomovej práce je priblíženie problematiky právnej zodpovednosti, a to so zameraním na problematiku trestnej zodpovednosti podnikateľských subjektov v rámci slovenského trestného práva vo vzťahu k páchaniu ekonomickej trestnej činnosti. Ako sme už uviedli v úvode tejto diplomovej práce, autor práce sa rozhodol pri výklade postupovať metódou od všeobecného ku konkrétnemu, a preto autor práce v rámci teoretickej časti diplomovej práce najprv oboznámi čitateľa s pojmami ako podnikanie a podnikateľ bližšie rozoberajúc vymedzenie týchto pojmov v Obchodnom zákonníku a v súvisiacich predpisoch. Následne sa výklad venuje právnej úprave foriem podnikania fyzickej a právnickej osoby, právnej zodpovednosti ako takej so zameraním na hľadisko zavinenia, prehľadnej charakterizácii jednotlivých druhov právnej zodpovednosti, trestnej zodpovednosti fyzickej osoby a právnickej osoby a fenoménu ekonomickej trestnej činnosti ako takej.

Čo sa týka zvolenej metódy výskumu, rozhodli sme využiť metódu pozorovania, na základe dostupných štatistických údajov týkajúcich sa ekonomickej kriminality a rozhodovacej praxi súdov. Pokiaľ sa jedná o metódu výskumu pomocou pozorovania, na rozdiel od bežného pozorovania vecí a dejov v každodennom živote, ktoré sa deje mimovoľne, v rámci výskumu v diplomovej práci sa jedná o objektívne, zámerné, cieľavedomé, plánovité a systematické pozorovanie (Švec, 1998).

Základnými vlastnosťami vedeckého pozorovania je tak:

- plánovitosť (predmet a čas pozorovania sú stanovené vopred, pričom taktiež spôsob pozorovania je presne určený, vyskúšaný a nacvičený),
- systematickosť (pozorovanie sa neuskutočňuje živelne, ale organizovane, v určitom čase alebo intervale),
- objektívnosť (pozorovanie je čo najmenej ovplyvnené subjektívnymi pocitmi a názormi výskumníka, náhodnosťou a nepresnosťou).

Pozorovanie je zmyslové vnímanie a zaznamenávanie určitých javov a skutočností bez toho, aby sa ho pozorovaný nejako aktívne zúčastnil. Je uskutočňované vo vopred stanovenom rozsahu, pričom sú skúmané početnosti či stavy určitých javov, resp. priebehy rôznych procesov. Z rôznych variant pozorovania sme pre spracovanie výskumi vybrali metódu nepriameho pozorovania, pomocou ktorej sa skúmajú výsledky, resp. následky rôznych ľudských činností – v našom prípade ekonomickej trestnej činnosti.

Výskum, ktorý tvoril podklad pre reprodukciu poznatkov v rámci empirickej časti diplomovej práce sa autor práce rozhodol uskutočniť v rámci dvoch samostatných celkov, pričom prvú časť výskumu autor práce uskutočnil prostredníctvom kritickej analýzy dostupných štatistických údajov, ktoré čerpal zo zverejnených štatistík Ministerstva vnútra SR – Prezídia Policajného zboru SR. Výskum je v tejto časti zameraný na zistenie podielu ekonomických trestných činov na celkovej kriminalite v rámci SR, a zistenie vnútornej štruktúry ekonomickej trestnej činnosti so zameraním na také hľadiská ako vek, vzdelanie, či jednotlivé druhy trestných činov spomedzi diapazónu ekonomických trestných činov, ktorých skutkové podstaty sú upravené v osobitnej časti Trestného zákona. Taktiež v rámci tejto časti výskumu sa autor práce zaoberal potencionálnym vplyvom pandemickej situácie súvisiacej s ľudským ochorením COVID-19 na pachánie ekonomickej trestnej činnosti. Keďže v rámci vnútroštátnych zdrojov nie sú dostupné štatistické údaje, resp. relevantné štúdie týkajúce sa tejto problematiky, autor práce čerpal najmä zo zverejnených informácií Agentúry Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach.

V zmysle vyššie uvedeného, čiastkovými cieľmi empirickej časti diplomovej práce je na základe dostupných štatistických údajov:

- C1:** Zistenie podielu ekonomickej kriminality na celkovej kriminalite v SR.
- C2:** Zistenie štruktúry ekonomickej kriminality podľa druhov trestných činov.
- C3:** Zistenie štruktúry páchatel'ov ekonomickej kriminality z hľadiska veku a vzdelania.

Na základe týchto cieľov sme stanovili nasledujúce výskumné hypotézy:

- H1:** Ekonomická kriminalita tvorí najväčší podiel spáchaných trestných činov v SR.
- H2:** Najčastejším druhom ekonomickej kriminality je daňová trestná činnosť.
- H3:** Najčastejšími páchatel'mi ekonomickej trestnej činnosti sú páchatelia v produktívnom veku a s vyšším vzdelaním.

V druhej časti uskutočneného výskumu sa autor práce zameral na konkrétne reálne príklady ekonomickej trestnej činnosti čerpajúc z justičnej praxe súdnych autorít. V tejto časti výskumu si autor práce z uvažovaných možností jednotlivých druhov ekonomickej trestnej činnosti vybral príklad daňovej trestnej činnosti, podvodného

konania súvisiaceho s nehospodárnym nakladaním s verejnými zdrojmi a korupčnej trestnej činnosti. Tento výber autor práce uskutočnil s ohľadom na široké spektrum druhov ekonomickej trestnej činnosti s ohľadom na rozsahové možnosti diplomovej práce, keďže nie je možné venovať sa v rámci výskumu kazuistiky každému trestnému činu jednotlivo. Čo sa týka konkrétnych vybraných druhov ekonomických trestných činov, tieto autor práce zvolil s ohľadom na aktuálnu spoločensko-politickú situáciu v SR (podvodné konanie súvisiaceho s nehospodárnym nakladaním s verejnými zdrojmi a korupčnú trestnú činnosť), ako aj výsledky výskumu čo sa týka štruktúry ekonomickej trestnej činnosti (daňové trestné činy).

3 VÝSLEDKY PRÁCE A DISKUSIA

3.1 Výsledky práce

3.1.2 Štatistické ukazovatele ekonomickej kriminality

Predovšetkým, v rámci nášho výskumu sme pozornosť zamerali na dostupné štatistické ukazovatele ekonomickej kriminality v Slovenskej republike. Ako sme už uviedli, osobitosťou ekonomickej kriminality je status poškodených subjektov, ktorými sú vo väčšine prípadov právnické osoby, pričom v spoločnosti bola ekonomická kriminalita po roku 1989 na trvalom vzostupe. V rámci uskutočneného štatistického výskumu sme vychádzala z verejne dostupných údajov prezentovaných Prezídium Policajného zboru SR.

Slovenská ekonomika sa v období bezprostrednom po spoločensko-politických zmenách v roku 1989 musela vysporiadať s demokratizáciou spoločnosti, zmenou politického systému a reformou ekonomického systému transformujúcich sa krajín. Jedným z hlavných predpokladov vzniku ekonomiky založenej a fungujúcej na trhových základoch po rokoch centrálno-direktívneho riadenia bolo vytvorenie priaznivého prostredia pre hospodársku súťaž, v rámci ktorého majú podnikateľské subjekty možnosť vo vzájomnej konkurencii naplno rozvinúť vlastné ekonomické aktivity (Mamojka, 2008). Súčasťou tohto prechodu z centrálne plánovanej ekonomiky na trhovú, boli taktiež zmeny v usporiadaní vlastníckych vzťahov a široká liberalizácia ekonomických vzťahov (Koprlová, 2008).

Za pravdepodobný akceleračný faktor budúceho vývoja považujú vybraný experti narastajúci klientelizmus, ako aj nezamestnanosť, nepriaznivú ekonomickú a sociálnu situáciu, slabú vymožitelnosť práva, infláciu (Holomek, 2016).

Význam otázky ekonomickej kriminality je jasný z dostupných štatistických údajov. Predmetné štatistické údaje pritom pracujú len s nahlásenou, resp. zistenou ekonomickou kriminalitou.

V kalendárnom roku 2020 bola ekonomickou kriminalitou spôsobená škoda viac ako 235 miliónov eur, pričom sa jednalo o pokles o takmer 185 miliónov eur oproti roku 2019 (Ministerstvo vnútra SR, 2020).

Zo zverejnených štatistických údajov za kalendárny rok 2021 vyplýva, že bolo zistených 11 844 trestných činov ekonomickej kriminality, pričom objasniť sa podarilo 4 872 trestných činov, čo predstavuje 41 % podiel. Škoda spôsobená ekonomickou trestnou činnosťou dosiahla 565 miliónov eur, pričom najčastejšie páchanými trestnými činmi boli skrátenie dane (4275 skutkov), podvod (1911 skutkov), trestné činy na úseku ochrany meny (883 skutkov), sprenevera (372 skutkov), korupcia (186 skutkov) (Ministerstvo vnútra SR, 2021). Objasnenosť ekonomickej kriminality sa zlepšila zo 47 % v roku 2015 na 51 % v roku 2019 a následne poklesla na 46 % v roku 2020, pričom v kalendárnom roku 2021 sme opätovne zaznamenali pokles objasnenosti na 41 %.

Zatiaľ najnovšie štatistické ukazovatele za obdobie od 1.1.2022 do 31.5.2022 ukazujú, že v predmetnom období bolo zistených 5276 ekonomických trestných činov, z toho sa v 2162 prípadoch jednalo o skrátenie dane, v 351 prípadoch o trestné činy na úseku ochrany meny, 856 prípadov podvodných konaní a 143 prípadov sprenevery. Z tohto celkového počtu sa objasniť podarilo 1189 skutkov, t.j. 55 %. V nasledujúcej časti pozornosť zameriame na výskum podielu a štruktúry ekonomickej kriminality (Ministerstvo vnútra SR, 2022).

Graf č. 1 Podiel ekonomickej kriminality na celkovej kriminalite

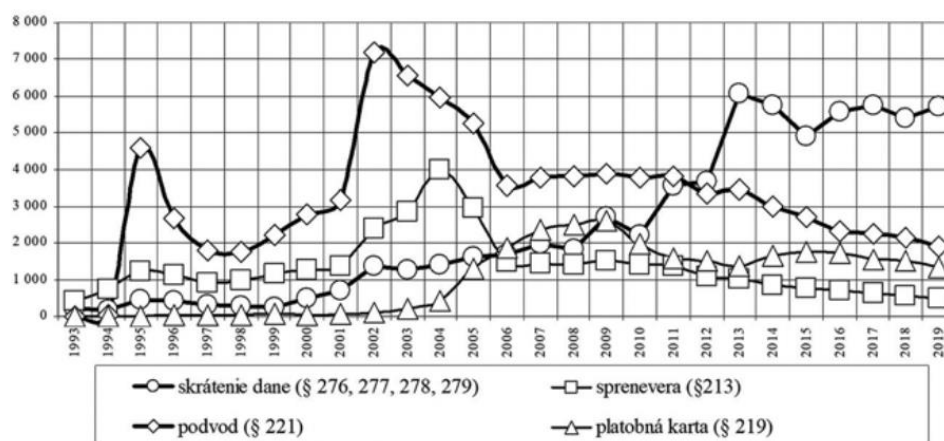
Zdroj: *Štatistika kriminality, Prezídium Policajného zboru, Bratislava*

V súčasnosti je ekonomická kriminalita tretím najpočetnejším druhom kriminality v Slovenskej republike. Na prvom mieste je majetková kriminalita s podielom okolo 40

%, na druhom takzvaná zostávajúca kriminalita s podielom okolo 29,50 %. Z vyššie uvedeného grafu č. 1 môžeme vyčítať, že od roku 1993 došlo k permanentnému vzostupu hospodárskej kriminality (v roku 1993 – 8 864 trestných činov, v roku 2019 – 13 326 trestných činov).

Taktiež je možné uviesť, že od roku 1993 do roku 1997 došlo k poklesu registrovanej kriminality a to na 4 716 trestných činov, následne k jej nárastu na 19 518 trestných činov v roku 2009, až nakoniec k postupnému poklesu na 13 326 trestných činov v roku 2019. Opísaný pokles registrovanej kriminality medzi rokmi 1993 až 1997 môžeme pripísať nedostatočnej legislatíve, resp. benevolentnosti orgánov činných v trestnom konaní.

Graf č. 2 Štruktúra ekonomickej kriminality

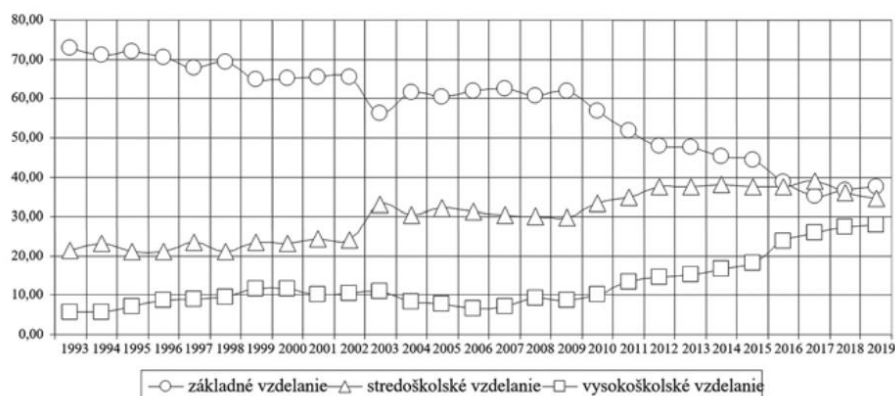

Zdroj: *Štatistika kriminality, Prezídium Policajného zboru, Bratislava*

Čo sa týka štruktúry ekonomickej kriminality, na ekonomickej trestnej činnosti majú najväčší podiel daňové trestné činy (od 30 do 40 %). Ďalšími v poradí sú trestné činy podvodov, pričom sa jedná najmä o úverové a poisťné podvody. Z vyššie uvedeného grafu vyplýva taktiež značný podiel trestných činov sprenevery a neoprávnenej výroby a použitia platobného prostriedku. Z týchto údajov vyplýva nutnosť efektívnejšieho boja najmä proti daňovým podvodníkom, pričom podľa autora práce je kľúčovým zlepšenie komunikačných kanálov medzi orgánmi činnými v trestnom konaní a bankovými inštitúciami, ako aj zjednotenie informačných systémov

orgánov verejnej správy pre efektívnejšie zdieľanie informácií, čo nepochybne urýchli proces dokazovania v rámci trestného konania.

Graf č. 3 Štruktúra páchatel'ov trestnej činnosti podľa vzdelania

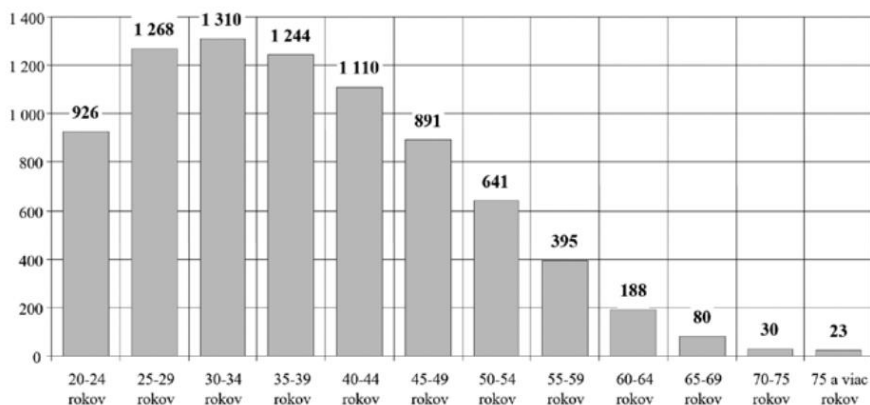

Zdroj: *Štatistika kriminality, Prezídium Policajného zboru, Bratislava*

Čo sa týka vzdelanostnej úrovne páchatel'ov ekonomickej trestnej činnosti, prevláda podiel páchatel'ov so základným vzdelaním, avšak od roku 1993 konštantne klesá. Z nižšie uvedeného grafu naopak vyplýva, že od roku 2003 konštantne zvyšuje podiel páchatel'ov so stredoškolským vzdelaním, pričom to isté možno uviesť o páchatel'och s vysokoškolským vzdelaním. Stupeň dosiahnutého vzdelania je teda významným kriminologickým faktorom, avšak k takýmto faktorom možno priradiť taktiež nízku životnú úroveň, negramotnosť, chudobu, alkoholizmus, násilie v rodine a pod.

Každý trestný čin je určitou odchýlkou od harmonického stavu spoločnosti. Napr. špeciálna pedagogika sa zaoberá poruchami správania jednotlivcov, ktoré sú pravou príčinou páchania trestnej činnosti, pričom rozlišuje tri druhy porúch správania, a to disociálnu, v rámci ktorej je príčinou disociálneho správania páchatel'ov trestných činov nesprávny spôsob výchovy, asociálnu, v rámci ktorej správanie jedinca neprekračuje právne normy spoločnosti a antisociálnu, v rámci ktorej jedinec poškodzuje spoločnosť, ničí spoločenské hodnoty – ohrozuje životy, teda porušuje právne normy spoločnosti (Sejčová, 2002).

Graf č. 4 Štruktúra páchatel'ov trestnej činnosti podľa veku

Zdroj: *Štatistika kriminality, Prezídium Policajného zboru, Bratislava*

Čo sa týka vekového hľadiska, z vyššie uvedeného grafu č. 4 vyplýva, že najväčší podiel na páchaní hospodárskej kriminality majú páchatelia vo vekovej kategórii od 30 do 34 rokov. Nasleduje veková kategória od 25 do 29 rokov a veková kategória od 35 do 39 rokov a od 40 do 44 rokov. Nízky počet páchatel'ov sa nachádza v skupine od 50 do 64 rokov a vyššie. Z prezentovaného grafu je zrejmé, že najčastejšou skupinou, ktorá sa podieľa na páchaní ekonomickej trestnej činnosti je veková skupina ekonomicky aktívneho obyvateľstva, pričom za ňou nasleduje veková skupina mladších 20 až 24 ročných jedincov. Naopak, najmenší počet páchatel'ov je v tzv. postproduktívnom veku, t.j. od 64 rokov a vyššie.

Špecifikom posledných dvoch kalendárnych rokov bola pandémia ľudského ochorenia COVID-19 a ňou narušené globálne dodávateľsko-odberateľské vzťahy, ktoré vyústili do celosvetovej finančnej krízy. Začiatkom roku 2022 sa potom po odznení najhoršej vlny pandémie pridal k negatívnym faktorom ovplyvňujúcim výkonnosť ekonomík taktiež konflikt na Ukrajine, ktorý mal za následok prijatie rozsiahlych ekonomických sankcií voči Ruskej federácii. Uvedené faktory majú závažný vplyv na správanie ekonomických subjektov a ich motiváciu dodržiavať právne normy, resp. konať protiprávne v snahe dosiahnuť ekonomický profit aj v rámci finančnej krízy, ktorá zasahuje všetky odvetvia ekonomiky štátu. Prostredníctvom verejne dostupných informácií zverejnených Agentúrou Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach (Eurojust) sme zistili, že Eurojust poskytol počas pandémie COVID-19 pomoc v 164 prípadoch, ktorých problematika súvisela s krízou spôsobenou pandemiou COVID-

19. Mnohé z nich sa konkrétne týkali cezhraničných trestných činov zneužívajúcich krízu spôsobenú pandémiou COVID-19 (Eurojust, 2020).

Čo sa týka niektorých konkrétnych príkladov ekonomickej trestnej činnosti, nemecké justičné orgány v období pandémie COVID-19 odhalili rozsiahly podvod, pri ktorom išlo o ponuku desiatich miliónov rúšok za sumu 15 miliónov EUR, o ktorú prejavila záujem jedna nemecká spolková krajina. Rúška mali dodávatelia dodať nemeckej obchodnej spoločnosti prostredníctvom ďalších európskych distribútorov a k záverečnému odovzdaniu malo dôjsť v Holandsku. Páchatelia nemeckú obchodnú spoločnosť oklamali tak, že ju presvedčili, aby zaplatila preddavok vo výške 2,4 milióna EUR na účty zriadené v iných európskych krajinách. V deň plánovanej dodávky do Holandska vyšlo najavo, že nemecká obchodná spoločnosť sa stala obeťou podvodu. Orgány v rámci akcie proti páchatelom napokon zaistili majetok v hodnote viac ako 2 000 000 EUR (Eurojust, 2020).

Taktiež, spoločnosť z francúzskeho Dijonu sa stala obeťou podvodného konania neznámych páchatelov využívajúcich maďarský podnik, ktorý údajne predával ochranné rúška a dezinfekčný prostriedok na ruky. Francúzska spoločnosť si objednala ochranné pomôcky v hodnote 132 500 EUR, ktoré neboli nikdy dodané, zatiaľ čo finančné prostriedky boli okamžite presunuté do Maďarska (Eurojust, 2020).

Z prezentovaných štatistických údajov v SR vyplýva nárast ekonomickej kriminality, avšak v prostredí SR zatiaľ nebol uskutočnený relevantný odborný výskum, či práve ekonomická situácia spôsobená pandémiou COVID-19 stojí za nárastom ekonomickej trestnej činnosti v posledných dvoch kalendárnych rokoch.

3.1.3 Overenie hypotéz

Na základe uskutočneného štatistického výskumu je možné v tejto časti overiť stanovené hypotézy:

H1: *Ekonomická kriminalita tvorí najväčší podiel spáchaných trestných činov v SR.*

Predmetná hypotéza sa ukázala ako nepravdivá, nakoľko z dostupných štatistických údajov vyplynulo, že ekonomická kriminalita je tretím najpočetnejším druhom kriminality v Slovenskej republike, keď na prvom mieste je majetková kriminalita s

podielom okolo 40 % a na druhom takzvaná zostávajúca kriminalita s podielom okolo 29,50 %.

H2: *Najčastejším druhom ekonomickej kriminality je daňová trestná činnosť.*

Predmetná hypotéza sa ukázala ako pravdivá, nakoľko v rámci štruktúry ekonomickej trestnej činnosti, najväčší podiel (od 30 do 40 %) tvoria daňové trestné činy.

H3: *Najčastejšími páchatel'mi ekonomickej trestnej činnosti sú páchatelia v produktívnom veku a s vyšším vzdelaním.*

Vzhľadom na rafinovanosť ekonomickej trestnej činnosti, autor práce predpokladal, že najčastejšími páchatel'mi ekonomickej trestnej činnosti sú páchatelia v produktívnom veku od 25 do 60 rokov a s vyšším vzdelaním, pričom táto hypotéza sa ukázala ako sčasti pravdivá a sčasti nepravdivá, keďže naozaj, najväčší počet páchatel'ov sa nachádza vo vekovej skupine od 25 do 60 rokov, avšak čo sa týka vzdelanostnej úrovne, prevládajú páchatelia so základným stupňom vzdelania.

3.1.4 Vybraná ekonomická trestná činnosť

V ďalšej časti výskumu sa zameriame na konkrétne prípady ekonomickej kriminality v prostredí SR a ČR, ktoré doplníme o aktuálnu rozhodovaciu prax súdnych autorít oboch krajín.

Skrátenie dane a poistného

Pre výskum zameraný na konkrétne praktické skúsenosti s bojom proti ekonomickej kriminalite sme si vybrali daňové podvodné konanie, pre ktoré sa vžilo pomenovanie tzv. karuselový obchod. Karuselové podvody, tiež nazývané ako kolotočové podvody alebo kruhové podvody, sú jedným z aktuálne najdiskutovanejších tém na pôde EÚ, pretože negatívne ovplyvňujú výber DPH a tým pádom aj rozpočet EÚ ako takej. Karuselové podvody navyše často môžu poskytovať neférovú konkurenčnú výhodu alebo môžu financovať trestnú činnosť. Pre efektívne páchanie karuselového podvodu je potrebné, aby sa páchatelia vyznali v predpisoch DPH, čo im umožňuje komplikovať postup orgánom činným v odhaľovaní trestnej činnosti. Skutočných

organizátorov týchto podvodov je veľmi ťažké odhaliť, pretože sa často nachádza mimo spoločností, ktoré sú do podvodu zapojené.

Prvé prípady karuselových podvodov boli zaznamenané v roku 1992, kedy došlo k otvoreniu hraníc medzi členskými štátmi EÚ. Do tej doby bol pri cezhraničnom obchode tovar na hraniciach skontrolovaný, či skutočne fyzicky opúšťa štát. Až potom mohla byť DPH vrátená platiteľovi. Tento problém mal trvať iba do roku 1996, kedy mal byť dočasný systém miesta určenia nahradený krajinou pôvodu. V roku 1996 sa ale neprešlo na systém krajiny pôvodu, a tak problém pretrval aj naďalej. Znovuzavedenie kontrol na štátnych hraniciach by však malo za následok administratívne náklady a časovú záťaž, a preto to nie je vhodné takéto riešenie tohto problému.

Karuselové podvody môžeme charakterizovať ako vytvorenie reťazca daňových subjektov a obchodných transakcií s úmyslom zmiznutia jedného alebo viacerých z týchto subjektov bez splnenia svojej daňovej povinnosti. Na uskutočnenie karuselového podvodu je preto potrebné zapojenie minimálne troch subjektov, ktorí sú platcami DPH a zároveň má aspoň jeden zo subjektov sídlo v inom členskom štáte. Podstatou týchto transakcií je predávanie tovaru alebo služieb v rámci obchodných reťazcov cez hranice členských štátov, keď vo vopred stanovenej časti reťazca dôjde k nepriznaniu dane a následnému zmiznutiu subjektu, ktorý má túto daň odvieť.

Ako už bolo uvedené, na vykonanie karuselového podvodu sú potrebné minimálne tri spolupracujúce subjekty, pričom jeden z nich musí mať sídlo v inom členskom štáte ako zvyšné dva subjekty. Subjekty, ktoré sú súčasťou karuselových podvodov sa delia do štyroch skupín: potrubná spoločnosť, chýbajúci obchodník, vyrovnávacía spoločnosť a sprostredkovateľská spoločnosť (Hálek, 2015).

Potrubnou spoločnosťou (*Conduit company*) je spoločnosť, ktorá sa nachádza v inom členskom štáte a jej úlohou je dodanie tovaru alebo poskytnutie služieb do iného členského štátu ako plnenie oslobodené od dane s nárokom na odpočet DPH. Táto spoločnosť je vždy vedome zapojená do celého podvodu, a okrem vykazovania skutočných dodávok, môže vykazovať taktiež fiktívne dodávky, keď tovar nebude odoslaný, avšak táto spoločnosť vykáže, že ho poslala odberateľovi do iného členského štátu.

Chýbajúci obchodník (*Missing trader*) je spoločnosť, ktorej cieľom je obstaranie tovaru z iného členského štátu od potrubnej spoločnosti. Daň z tejto transakcie pritom neodvedie, resp. priznanie k DPH vôbec nepodá. Táto spoločnosť musí mať sídlo v inom

členskom štáte ako potrubná spoločnosť, aby sa vyhla zaplateniu DPH na vstupe a tento tovar následne dodáva vrátane DPH v tuzemsku. Pohládávka správcu dane k tomuto subjektu je nevymáhateľná, keďže konateľom tejto spoločnosti je osoba, ktorá je nekontaktná a jej adresa pobytu nie je pravdivá (Hálek, 2015).

Nárazníková spoločnosť (*Buffer*) je spoločnosť, ktorou úlohou je zamaskovanie prepojenia medzi chýbajúcim obchodníkom a sprostredkovateľskou spoločnosťou, aby nedošlo k vzbudeniu pozornosti správcu dane, keď si bude sprostredkovateľská spoločnosť žiadať o vrátenie DPH. Na správcu dane pôsobí ako vzorná spoločnosť a vzorný platiteľ dane, ktorý pravidelne a včas odvádza DPH a spolupracuje so správcom dane tak, ako mu to ukladá platná a účinná legislatíva. Táto spoločnosť však môže byť zapojená do celého podvodu aj nevedome. Nárazníkových spoločností je väčšinou viacero a preukázanie, že sú vedome zapojení do podvodu je pre správcu dane veľmi ťažké (Hálek, 2015).

Sprostredkovateľská spoločnosť (*Broker*) nakupuje tovar buď od chýbajúceho obchodníka alebo od nárazníkovej spoločnosti a následne ho predáva do zahraničia oslobodený o DPH. Spoločnosť si nárokuje vrátenie DPH od štátu, čím mu spôsobuje stratu. Tovar sa väčšinou opäť vracia k potrubnej spoločnosti a karuselový podvod môže byť znovu vykonaný, avšak do úlohy chýbajúceho obchodníka musí byť dosadená nová spoločnosť s iným konateľom, inak hrozí vysoké riziko odhalenia podvodného konania.

Celý karuselový podvod teda začína pri potrubnej spoločnosti, ktorá má sídlo v štáte X a dodáva tovar alebo služby chýbajúcemu obchodníkovi do štátu Y, a keďže ide o intrakomunitárne plnenie, je tovar predaný bez DPH. Pri obstaraní tovaru z iného členského štátu je chýbajúci obchodník povinný si vymerať daň a môže si rovno uplatniť odpočet, k tomu však vôbec nemusí dôjsť a táto spoločnosť čo najrýchlejšie tento tovar predá nárazníkovej spoločnosti alebo sprostredkovateľskej spoločnosti, aby inkasovala daň (Hálek, 2015).

Nárazníková spoločnosť zaplatí požadovanú čiastku vrátane DPH a v tom momente vzniká chýbajúcemu obchodníkovi povinnosť odvieť DPH. Tú však nezaplatí a zmizne aj s vybranou daňou. Následne nárazníková spoločnosť predá tovar sprostredkovateľskej spoločnosti vrátane DPH, aby nevzbudila pozornosť správcu dane. Následne vykoná odpočet dane a odvedie rozdiel správcovi dane. Sprostredkovateľská spoločnosť následne predá tovar späť zo štátu Y potrubnej spoločnosti do štátu X a keďže sa jedná o cezhraničné plnenie predaj je uskutočnený opätovne bez DPH. Sprostredkovateľskej spoločnosti však chýba DPH, ktorú zaplatilo nárazníkovej

spoločnosti, ktorú mu vráti správca dane. Preto správca dane nevyberie DPH od chýbajúceho obchodníka a navyše sprostredkovateľskej spoločnosti vyplatí vratku DPH.

Keď sa tovar dostane znova k potrubnej spoločnosti, je možné vykonať karuselový podvod znova, avšak je nutné ako chýbajúceho obchodníka použiť inú obchodnú spoločnosť (Hálek, 2015).

Pre priblíženie fungovania karuselových podvodov v praxi, uvádzame niekoľko prípadov opísaných judikatúrou najvyšších súdnych autorít. Ako prvý uvedieme prípad, ktorý bol popísaný v rozhodnutí Najvyššieho súdu ČR z 22. 2. 2018, sp. zn. 6 Tdo 1471/2017, kedy obchodovanú komoditou bol repkový olej, hutný materiál a s tým súvisiace prijaté služby. Obvinenia vytvorili v období najmenej od septembra 2011 do februára 2013 pomocou obchodných korporácií MYSTERY Group, s. r. o., BEST STEEL CZ, s. r. o., Tizona, s. r. o., SATA TRADE, s. r. o., Baltoro Group, s. r. o., a JiMaTrade, s. r. o. súvisiacich prijatých služieb, a to s cieľom skrátiť DPH pri prvom článku daného reťazca v SR, teda u tzv. strateného obchodníka, ktorým boli spoločnosti s ručením obmedzeným BEST STEEL CZ, s. r. o., Tizona, s. r. o. a SATA TRADE, s. r. o. „*Jménem těchto ztracených obchodníků pak pořizovali zboží od dodavatelů z členských států Evropské unie (z Polské republiky, Slovenské republiky a Spolkové republiky Německo), přičemž další společnosti Baltoro Group, s. r. o. a MYSTERY Group, s. r. o. plnily funkci tzv. nárazníkových společností, které dále zboží přeprodávaly (pouze fakturačně) v rámci České republiky výhradně společnosti JiMaTrade, s. r. o., jejímž jediným dodavatelem řepkového oleje v období od 19. 10. 2011 do 1. 2. 2013 byla právě společnost MYSTERY Group, s. r. o., a jediným dodavatelem hutního materiálu v období od 29. 9. 2011 do 24. 7. 2012 byla pouze společnost Baltoro Group, s. r. o., která naopak hutní materiál dodávala dále v době od 25. 7. 2012 do 20. 9. 2012 i společnosti MYSTERY Group, s. r. o. Společnosti MYSTERY Group, s. r. o. a JiMaTrade, s. r. o. přitom tyto nákupy a prodeje řepkového oleje a hutního materiálu uskutečňovaly v rámci obchodních řetězců nikoliv s cílem uskutečňovat hospodářskou činnost, ale s cílem podílet se na daňovém podvodu a tuto protizákonnou činnost svojí zdánlivě řádnou obchodní činností zastřít.*“

Druhý prípad opísal Najvyšší súd vo svojom rozhodnutí zo dňa 24. 1. 2018, sp. zn. 5 Tdo 1545/2017, kedy obchodovanou komoditou v tomto prípade boli ropné produkty, konkrétne motorová nafta a automobilový benzín. Obvinenia využívali v období od mája 2009 do januára 2010 na území Českej republiky účelovo vytvorený

reťazec obchodných korporácií NABEOL, s. r. o., FOX consulting, s. r. o., ACIDRON, s. r. o., a MN Petrol, s. r. o., ktoré slúžili na vzájomnú fakturáciu prepredajov ropných produktov, konkrétne motorovej nafty a automobilového benzínu, pričom išlo o rýdzo účtovné operácie, vrátane údajných úhrad vystavených dokladov. „Obchodní společnost NABEOL, s. r. o., přitom nakoupila v období května až prosince 2009 od obchodních společností ČEPRO, a. s., a I.I.G., a. s., pohonné hmoty v celkovém objemu 211 061 481 litrů, a to v režimu podmíněného osvobození od spotřební daně v daňovém skladu obchodní společnosti ČEPRO, a. s., kdy ve smyslu § 41 odst. 3 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o dani z přidané hodnoty“), do základu daně z přidané hodnoty nezahrnula spotřební daň a obratem část těchto pohonných hmot prodala v objemu 176 553 888 litrů již v režimu volného daňového oběhu, kdy ve smyslu § 13 a § 41 odst. 4 zákona o dani z přidané hodnoty již započítala spotřební daň do základu daně z přidané hodnoty odběratelům - vyjmenovaným obchodním společnostem a čerpacím stanicím, přičemž jí tak vznikla za měsíce květen až prosinec 2009 skutečná povinnost odvodu daně z přidané hodnoty v celkové výši 425 160 204 Kč. Přes tyto reálné obchody v režimu volného daňového oběhu předstírala obchodní společnost NABEOL, s. r. o., prodej pohonných hmot obchodní společnosti FOX consulting, s. r. o., a to v režimu podmíněného osvobození od spotřební daně, aniž by přitom obchodní společnost FOX consulting, s. r. o., mohla nabývat práva ke zboží uloženému v daňovém skladu, v objemu 210 114 003 litrů, které měly být údajně prodávány v rámci za tímto účelem vytvořeného řetězce v linii NABEOL, s. r. o. - FOX consulting, s. r. o. - ACIDRON, s. r. o. - MN Petrol, s. r. o. - NABEOL, s. r. o. (menším dílem pak DRACAR CZ, a. s., AIRY, spol. s. r. o., DRACAR OLOMOUC, s. r. o.), a následně zpět odkoupeny obchodní společností NABEOL, s. r. o., od obchodní společnosti MN Petrol, s. r. o., již v režimu volného oběhu. Přitom první odběratel obdržel od obchodní společnosti NABEOL, s. r. o., fakturu za dodávku v ceně nezahrnující spotřební daň, resp. tato daň byla fakturována samostatně. V důsledku tohoto nesprávného účetního postupu došlo k nižšímu výpočtu odpovídající daně z přidané hodnoty, neboť původní cena pohonných hmot nezatížená žádnou daní tvořila základ pro určení výše daně z přidané hodnoty, nezahrnovala tudíž částku odpovídající výši spotřební daně. Skutečným účelem takového konání spoluobviněných včetně obviněného J. K. bylo přenesení daňové povinnosti na prvního odběratele obchodní společnosti NABEOL, s. r. o., kterou se stala obchodní společnost FOX consulting, s. r. o. Posledně jmenovaná obchodní společnost však v uvedeném řetězci měla postavení tzv. missing tradera, tedy fakticky

nepodnikajícího nekontaktního subjektu, a tím, že spoluobviněný J. Ř. jako jednatel NABEOL, s. r. o., podal za obchodní společnost NABEOL, s. r. o., jakožto plátce daně z přidané hodnoty s měsíčním zdaňovacím obdobím daňová přiznání k dani z přidané hodnoty za zdaňovací období květen až prosinec 2009 s celkovou vykázanou daňovou povinností ve výši 14 634 894 Kč, jež neodpovídala povinnému odvodu z reálných transakcí, dosáhli obvinění neoprávněného snížení daňové povinnosti subjektu daně - obchodní společnosti NABEOL, s. r. o., nárokováním nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty na vstupu o celkovou částku 410 525 310 Kč. Uvedený rozdíl v určení tohoto druhu daně tudíž představuje rozsah jejího zkrácení ke škodě České republiky.“

Subvenčný podvod

V nasledujúcej časti osobitne zameriame na trestný čin subvenčného podvodu v zmysle ustanovenia § 225 Trestného zákona. V piatej hlave, tretej časti zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, nájdeme úpravu trestných činov proti majetku, kde v § 225 je upravená skutková podstata subvenčného podvodu. Subvenčný podvod je charakterizovaný v odseku jeden predmetného ustanovenia takto: „Kto vyláka od iného dotáciu, subvenciu, príspevok alebo iné plnenie zo štátneho rozpočtu, z rozpočtu verejnoprávnej inštitúcie, rozpočtu štátneho fondu, rozpočtu vyššieho územného celku alebo rozpočtu obce, ktorých poskytnutie alebo použitie je podľa všeobecne záväzného právneho predpisu viazané na podmienky, ktoré nespĺňa, a to tým, že ho uvedie do omylu v otázke ich splnenia, potrestá sa...“ V ďalších odsekoch nájdeme odstupňovaný časový rozsah odňatia slobody, ktoré zákon dovoľuje uložiť súdu podľa stupňa závažnosti spáchania subvenčného podvodu.

V právnickej judikatúre nájdeme množstvo rozhodnutí, ktoré poslúžia ako „dobrý“ príklad pre potreby analýzy. Ešte predtým však musíme spomenúť spojitosť danej problematiky s právnou úpravou verejného obstarávania, ktorú nájdeme v zákone č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní, ktorý definuje verejné obstarávanie v §2 ako pravidlá a postupy podľa tohto zákona, ktorými sa zadávajú zákazky, koncesie a súťaže návrhov., pričom § 2 taktiež konkretizuje, a že hospodárskym subjektom fyzická osoba, právnická osoba alebo skupina takýchto osôb, ktorá na trh dodáva tovar, uskutočňuje stavebné práce alebo poskytuje službu a uchádzačom hospodársky subjekt, ktorý predložil ponuku v rámci verejného obstarávania. Nepochybne verejné obstarávanie je

jednou z najvýhodnejších situácií pre potenciálnych „podvodníkov“, pri ktorej môže dôjsť k naplneniu skutkovej podstaty subvenčného podvodu.

Prokurátor Úradu Špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky Ján Šanta uvádza vo svojej štúdii, že: *„O trestný čin subvenčného podvodu v zmysle § 225 TZ nepôjde v prípade, ak páchatel' získa neoprávnene prostriedky z fondov Európskych spoločenských tým, že uvedie iného do omylu. Páchatel' sa tak nedopúšťa trestného činu subvenčného podvodu podľa § 225 TZ, ale trestného činu poškodzovania finančných záujmov Európskych spoločenských podľa § 261 TZ“* (Šanta – Čanda, 2015).

Ako príklad trestného stíhania vo veciach tohto prečinu autor práce vybral kauzu stíhania osoby, ktorá neoprávnenie požiadala o subvenciu – dotáciu v poľnohospodárstve, tzv. jednotnú platbu zo strany Pôdohospodárskej platobnej agentúry. Oznamovateľ trestného činu je osobou podnikajúcou v poľnohospodárstve. Oznamovateľ podal trestné oznámenie na podozrivú osobu, ktorá taktiež podniká v poľnohospodárskej výrobe. Pri oznamovaní trestnej činnosti vychádzal z toho, že podozrivá osoba podala žiadosť o poskytnutie podpory, pričom na predmetných pozemkoch nehospodáril podozrivý ale na nich hospodáril oznamovateľ. Podozrivý počas trestného konania opakovane uvádzal, že k sporným pozemkom má užívateľský titul, a to na základe vlastníckeho, resp. nájomného, príp. podnájomného vzťahu, pričom práve oznamovateľ mal byť osobou, ktorá nemala na žiadosť podozrivého vydať pozemky k užívaniu podozrivého. Teda po zaslaní žiadosti o podporu zo strany oznamovateľa a podozrivého došlo k tzv. krížnej požiadavky, teda že najmenej dvaja žiadatelia o podporu žiadajú o priamu platbu na ten istý poľnohospodársky pôdny diel. Keďže oznamovateľovi bola zo strany Pôdohospodárskej platobnej agentúry pozastavená z dôvodu krížnej požiadavky výplata tejto podpory – subvencie, rozhodol sa pristúpiť k podaniu trestného oznámenia (Srholec, 2018).

Čo sa týka mechanizmu poskytovania agrodotácii, tento je upravený v rámci zákona č. 543/2007 Z.z. o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri poskytovaní podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka, pričom sa v tomto smere jedná o právnu normu správneho práva (Zákon č. 543/2007 Z.z.). Orgán činný v trestnom konaní však nedisponuje kontrolnými právomocami vo vzťahu k rozhodnutiam orgánov štátnej správy, teda nepredstavuje druhostupňový správny orgán.

Moment dokonania trestného činu v rámci podávania predmetných žiadostí o priamu platbu je otázkou prístupu. Existujú názory, že moment dokonania tohto trestného činu by mal nastať až vykonaním platby zo strany Pôdohospodárskej platobnej agentúry (Srholec, 2018). Autor práce sa však prikláňa k názoru, že momentom dokonania je už samotné podanie žiadosti o podporu. Zo znenie ustanovenia § 225 ods. 1 Trestného zákona totiž vyplýva, že na vyvodenie trestnej zodpovednosti postačuje vylúčenie dotácie, resp. subvencie z verejných zdrojov, a to uvedením do omylu, nie aj spôsobenie škody.

Korupcia a korupčné jednanie

Korupčným trestným činom je v Trestnom zákone venovaný tretí diel, ôsmej hlavy osobitnej časti Trestného zákona. Medzi korupčné trestné činy patria trestné činy:

- prijímania úplatku (§ 328 a nasl. Trestného zákona)
- podplácanie (§ 332 a nasl. Trestného zákona)
- nepriamej korupcie (§336 a nasl. Trestného zákona)
- volebnej korupcie (§ 336a a nasl. Trestného zákona)
- športovej korupcie (§ 336b a nasl. Trestného zákona)
- prijatia a poskytnutia nenáležitej výhody (§336c a nasl. Trestného zákona).

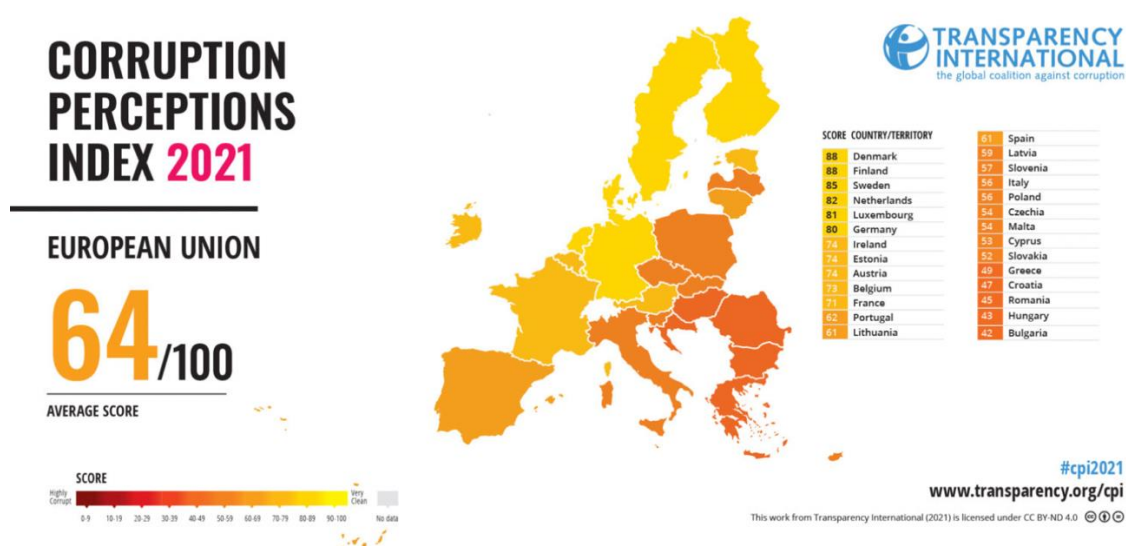
Medzi korupčné trestné činy však zaraďujeme aj trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa vykonaný v súbehu s vyššie uvedenými trestnými činmi, či machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe.

Korupcia je mimoriadne nebezpečný sociálny a právny fenomén, ktorý ovplyvňuje politickú stabilitu, ekonomický rozvoj, významne znižuje autoritu štátnej moci, vytvára napätie v spoločnosti a je vážnou hrozbou pre národnú bezpečnosť.

Čo sa týka vnímania problému korupcie širokou verejnosťou v Slovenskej republike, použijeme štatistické údaje sprostredkované mimovládnu organizáciu Transparency International. Slovenská republika sa v uplynulom kalendárnom roku 2021 umiestnila spomedzi 180 hodnotených krajín na 56. mieste, čo predstavuje zlepšenie o štyri pozície v porovnaní s kalendárnym rokom 2021.

Slovenská republika zaznamenala pozitívny posun v dosiahnutom skóre, ktoré sa medziročne zvýšilo zo 49 na 52 bodov zo 100 možných. Uvedené potvrdzujú taktiež zverejnené štatistiky kriminality za kalendárny rok 2021, podľa ktorých orgány činné v trestnom konaní stíhali v roku 2021 pre korupčné správanie 252 osôb. Slovenská republika však stále zaostáva za priemerom krajín Európskej únie (priemerné skóre je 64). Spomedzi štátov Európskej únie skončilo za Slovenskou republikou už len Grécko, Chorvátsko, Rumunsko, Maďarsko a Bulharsko.

Obrázok č. 1 Index vnímania korupcie

Zdroj: Transparency International, 2022

Index vnímania korupcie je zostavovaný organizáciou Transparency International od roku 1995, pričom rebríček je vyrášaný na základe výsledkov krajín v trinástich rôznych indexoch nezávislých inštitúcií vrátane Svetovej banky, Svetového ekonomického fóra, ale aj konzultačných spoločností a think tankov. Aktuálny výsledok Slovenska vychádza z hodnotenia v desiatich indexoch (čo je aj maximálny počet pre jednu krajinu), pričom zlepšenie vidno až v šiestich z nich. Najväčší posun Slovensko zaznamenalo v porovnaní konkurencieschopnosti švajčiarskeho Inštitútu pre rozvoj manažmentu (IMD). Predmetné hodnotenie odráža predovšetkým vnímanie korupcie medzi manažérmi, investormi či slovenskými a zahraničnými expertmi (Transparency International, 2022).

Objasňovanie trestných činov korupcie z dôvodu svojej vysokej latentnosti má však svoje špecifiká. Korupčné trestné činy sú charakteristické tým, že motívom páchatel'ov je osobné obohatenie, či už samotných páchatel'ov, alebo iných osôb, s ktorými má páchatel' určitú osobnú väzbu. Na rozdiel od ďalších trestných činov, ktorých motívom je dosiahnutie neoprávneného zisku, pri korupcii nemáme osobu poškodeného, keďže poškodený je verejný záujem. Korupčné konanie nemôže byť spáchané jedným páchatel'om, vždy najmenej dvomi, pričom na obidvoch stranách máme páchatel'ov dvoch samostatných trestných činov, prijímateľa úplatku a osobu, ktorá podpláca. Z uvedeného dôvodu je mimoriadne ťažké získať informácie o korupčnom jednaní určitých osôb, a práve komplikovanosť procesu dokazovania bola impulzom pre vznik špecializovaných orgánov činných pre trestné konanie, a to Národnej protikorupčnej jednotky národnej kriminálnej agentúry prezídia policajného zboru a Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry SR (Úrad vlády SR).

Korupcia pôsobí ako komplexný sociálny fenomén, ktorý vznikol v staroveku a dnes pretrváva takmer vo všetkých krajinách sveta. Korupcia je jedným z najdeštruktívnejších prvkov, ktoré ohrozujú kvalitu verejnej správy, poškodzujú ekonomický rast a vývoj štátu a spoločnosti. Na svete neexistuje krajina, ktorá by sa úplne zbavila korupcie. Korupcia je globálny problém, ktorého riešenie nemá jednotnú metodiku, pretože každá krajina má svoje vlastné charakteristiky, ktoré treba zohľadniť pri vytváraní protikorupčnej politiky.

V rámci tejto časti diplomovej práce sa zameriame na konkrétnu verejne známu kauzu machinácie v procese verejného obstarávania. V zmysle ustanovenia § 266 ods. 1 Trestného zákona platí, že: *„Kto v súvislosti s verejným obstarávaním alebo verejnou dražbou v úmysle spôsobiť inému škodu alebo zadovážiť sebe alebo inému prospech koná v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom o verejnom obstarávaní alebo verejnej dražbe alebo dojedná niektorému súťažiteľovi alebo účastníkovi verejnej dražby prednosť alebo výhodnejšie podmienky na úkor iných súťažiteľov alebo účastníkov verejnej dražby, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.“*

V zmysle ustanovenia § 267 Trestného zákona platí, že: *„Kto sa dopustí machinácií v súvislosti s verejným obstarávaním tým, že*

- a) *závažnejším spôsobom konania prinúti iného, aby sa zdržal účasti na verejnom obstarávaní,*
- b) *inému poskytne, ponúkne alebo sľúbi majetkový alebo iný prospech za to, že sa zdrží účasti na verejnom obstarávaní, alebo*
- c) *žiada alebo prijme majetkový alebo iný prospech za to, že sa zdrží účasti na verejnom obstarávaní, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.“*

Ako príklad korupčného správania v rámci machinácie v procese verejného obstarávania sme vybrali kauzu známu ako tzv. Nástenkový tender. K spáchaniu trestného činu došlo v období vlády Slovenskej republiky od 4.7.2006 do 8.7.2010 na čele s premiérom Róbertom Ficom, a to vtedajším členom vlády – ministrom výstavby a regionálneho rozvoja – p. Mariánom Janušekom a predsedom komisie na vyhodnotenie verejného obstarávania a neskorším ministrom výstavby a regionálneho rozvoja – p. Igorom Štefanovom. Minister Marian Janušek vymenoval Igora Štefanova za predsedu a dvoch zamestnancov za členov komisie na vyhodnotenie verejného obstarávania, hoci nespĺňali legislatívne predpokaldy na ustanovenie do týchto funkcií. Obchodné spoločnosti, ktoré podali ako konzorcium jedinú ponuku nespĺnili všetky formálne požiadavky na výber zhotoviteľa a nebola naplnená požiadavku dosiahnutia najnižšej sumy, pričom aj napriek tomu s nimi vtedajší minister podpísal zmluvu o realizácii objednaných prác. Predmetné verejné obstarávanie sa stalo nevýhodným tak pre Slovenskú republiku, ako aj pre Európsku úniu (Hardoš, 2013).

Čo sa týka samotného spáchania trestného činu, k jeho spáchaniu došlo tak, že na nástenke v rámci uzavretej chodby ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja bol v roku 2007, štyri dni zverejnený oznam o súťaži na poradenské a právne služby pri čerpaní eurofondov. Verejné obstarávanie napokon vyhralo konzorcium firiem Zamedia a Avocat, ktoré boli blízke vtedajšiemu predsedovi Slovenskej národnej strany (bola súčasťou vládnej koalície), Jánovi Slotovi. Masmédia v roku 2008 odhalili, že hodnota verejnej zákazky bola 120 miliónov eur, pričom kým došlo k zrušeniu nevýhodnej zmluvy, ministerstvo vyplatilo konzorciu spomínaných firiem vyše 12 miliónov eur. V októbri kalendárneho roku 2017 rozhodol Špecializovaný trestný súd, že Marián Janušek ako bývalý minister výstavby a Igor Štefanov ako riaditeľ ministerskej agentúry sú vinní. Podľa prvostupňového súdu spáchali machináciu pri verejnom obstarávaní spolupáchateľstvom a Janušek aj zneužívanie právomocí verejného činiteľa. Pán Janušek

bol odsúdený na 12 rokov nepodmienečného trestu odňatia slobody, pričom taktiež dostal peňažný trest vo výške tridsaťtisíc eur a zákaz vykonávať verejné funkcie po dobu piatich rokov. Pán Štefanov bol odsúdený na 9 rokov nepodmienečného trestu odňatia slobody, peňažný trest vo výške tridsaťtisíc eur a dostal aj zákaz verejných funkcií na 5 rokov. Po odvolaní, Najvyšší súd Slovenskej republiky v novembri 2018 pozmenil trest pre Mariána Januška na 11 rokov nepodmienečného trestu odňatia slobody, pričom p. Štefanovovi súd potvrdil pôvodný trest. Senátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky však nebolo jasné, prečo nebolo vznesené obvinenie ďalším osobám z bývalého ministerstva, ale hlavne podnikateľom z radov víťazného konzorcia, aj napriek skutočnosti, že tieto firmy, resp. osoby stojace v ich pozadí sú nepochybnými koncovými užívateľmi výhod (Hospodárske noviny, 2017).

Predmetná kauza a najmä spomínané rozsudky predstavovali veľké zadost'učinenie pre celú verejnosť, nakoľko poprvýkrát v histórii modernej Slovenskej republiky po roku 1993 bol za korupciu odsúdený bývalý vysoko postavený verejný činiteľ – dvaja bývalí ministri. Otázkou zostáva, prečo za toto korupčné jednanie neboli odsúdení prijímatelia výhod, a teda spoločnosti patriace do víťazného konzorcia, ktoré nesplnilo podmienky pre víťazstvo v predmetnom verejnom obstarávaní.

3.2 Diskusia

Z prezentovaných štatistických údajov je zrejмый významný podiel ekonomických trestných činov v rámci celkovej zistenej trestnej činnosti, a teda aj skutočnosť, že páchanie uvedených druhov trestných činov predstavuje jeden z kľúčových problémov fungovania našej spoločnosti. Taktiež ich objasňovanie predstavuje do budúcnosti veľkú výzvu pre zákonodarcu, ako aj orgány činné v trestnom konaní.

Zo štatistík hospodárskych trestných činov vyplýva nízka úroveň objasňovania ekonomickej kriminality v Slovenskej republike napr. v porovnaní s Českou republikou. Napr. pri trestných činoch podvodu sa jedná o 24 % rozdiel. Pri úpadkových trestných činoch sa jedná o 6 % rozdiel. U legalizácie výnosov z trestnej činnosti predstavuje rozdiel 25 %. Výnimkou sú daňové trestné činy, v rámci ktorých Slovenská republika pri ktorých je počet objasnených trestných činov 3,8 krát vyšší, avšak škoda spôsobená daňovými

trestnými činmi bola v porovnaní s Českou republikou len približne tretinová, čo znamená vysoký počet daňových trestných činov s malou spôsobenou škodou.

Obrázok č. 2: Porovnanie vybraných trestných činov v Slovenskej republike a Českej republike

Skupiny skúmaných vybraných hospodárskych trestných činov (ČR) a ekonomickej kriminality (SR) *	Česká republika, 2008 - 2020				Slovenská republika, 2008 - 2020			
	Počet zistených	Počet objasnených	Škody v tis. Kč	Priemerná škoda v tis. Kč	Počet zistených	Počet objasnených	Škody v tis. Kč	Priemerná škoda v tis. Kč
Trestné činy legalizácie príjmov	4 282	1 690	5 346 919	1 249	1 342	222	3 671 053	2 736
Daňové trestné činy	20 090	9 961	72 471 357	3 607	57 285	35 934	44 300 622	773
Podvody	116 970	82 627	75 399 779	645	59 234	31 139	42 775 719	722
Úpadkové trestné činy	4 324	1 837	7 656 049	1 771	3 169	593	7 298 461	2 303
Vybrané hospodárske trestné činy	6 359	3 461	20 902 117	3 287	2 323	631	38 837 277	16 719
Celkom	152 025	99 576	181 776 221	1 196	123 353	68 519	136 883 130	1 110

Zdroj: Surveilligence, 2021.

V rámci spoločnosti zaznieva názor, že zníženie daní, či odvodov by viedlo k zníženiu páchania daňových trestných činov. Autor práce však s uvedeným názorom nesúhlasí. Pre efektívne fungovanie verejnej správy je dôležitý správny daňový mix s optimálnou sadzbou daní, ktorá by motivovala povinné subjekty k riadnej úhrade dane, avšak podľa názoru autora práce je ešte efektívnejším motivujúcim faktorom správne rozloženie daňových príjmov v rámci rozpočtových kapitol štátneho rozpočtu, tak, aby daňové subjekty nemali pocit, že nimi odvedená daň končí v nesprávnych rukách verejných činiteľov a funkcionárov následkom rôznych korupčných schém. Toto je však úlohou orgánov činných v trestnom konaní. Vyšetrovatelia v prípravnom konaní si musia byť istý, že dôsledným vyšetrovaním trestnej činnosti a označením potencionálneho páchatel'a nebudú sankcionovaní v profesijnom živote. Uvedené sa zvykne označovať ako „rozviazanie rúk vyšetrovateľom“. Hospodárne nakladanie s verejnými zdrojmi sa musí stať nosným princípom v rámci povedomia občana o demokracii v právnom štáte.

Čo sa týka praktickým naplnením spôsobov boja proti daňovej kriminalite ako rozsahovo najväčšej zložke ekonomickej kriminality, autor práce je toho názoru, že je nutné efektívnejšie prepojenie rôznych registrov orgánov verejnej správy v rámci procesu digitalizácie, teda, aby sa správca dane mohol k všetkým relevantným informáciám dostávať v reálnom čase bez vzniku veľkých trov prostredníctvom obrazovky svojho pracovného počítača.

Taktiež je nutná efektívnejšia komunikácia medzi daňovým subjektom a správcom dane v rámci elektronického evidovania tržieb a faktúr, avšak spôsobom, aby to neprimeraným spôsobom nezaťažovalo podnikateľa v jeho každodenných

činnostiach týkajúcich sa udržiavania kvality vzťahov s odberateľmi, dodávateľmi a pod.

Motivujúcim faktorom pre riadne platenie daní by mohlo byť zavedenie verejne dostupného registru neplatičov daní, ale aj osôb, ktoré si svoju daňovú povinnosť plnia svedomitým spôsobom. Pre takýchto svedomitých platiteľov je na mieste zaviesť určité motivujúce odmeny v rámci ich daňových povinností.

ZÁVER

Diplomová práca sa tematicky venovala problematike trestnej zodpovednosti podnikateľa, a to ako fyzickej osoby, tak osoby právnickej so zameraním na ekonomickú trestnú činnosť páchanú podnikateľskými subjektmi.

V rámci skúmanej problematiky sme výklad rozdelili do troch samostatných kapitol.

Stanovený cieľ diplomovej práce – prehľadná charakterizácia právno – teoretických východísk konceptov právnej zodpovednosti, náčrt jednotlivých druhov právnej zodpovednosti, sledujúc zvolenú tému diplomovej práce, najmä so zameraním na otázku trestnej zodpovednosti tak fyzickej osoby – podnikateľa, ako aj právnickej osoby podnikateľa, sa nám podarilo naplniť. Predkladaná diplomová práca by mala predstavovať solídny základ pre prehľadné oboznámenie sa s rozoberanou problematikou.

V prvej kapitole sme bol výklad zameraný na oboznámenie sa so základnými pojmami ako podnikanie, podnikateľ, fyzická osoba, právnická osoba, právna zodpovednosť, druhy právnej zodpovednosti, ako aj predpoklady trestnej zodpovednosti fyzických a právnických osôb, resp. osôb konajúcich za tieto osoby.

Taktiež sme výklad upriamili na ekonomickú kriminalitu ako takú, vrátane zadefinovania rôznych náhľadov aký diapazón trestných činov je možné podriaďovať pod uvedený okruh trestnej činnosti. S ohľadom na prezentované štatistiky kriminality sme sa rozhodli výklad v tejto časti bližšie konkretizovať na daňovú trestnú činnosť.

V rámci praktickej časti sme sa pomocou metódy pozorovania zaoberali dostupnými štatistickými údajmi, ktoré sa zaoberajú štruktúrou ekonomickej kriminality a taktiež sme na reálnych prípadoch ekonomickej trestnej činnosti objasnili možné schémy páchania vybraných trestných činov skrátenia dane a poistného, subvenčného podvodu a machinácie v procese verejného obstarávania.

Čo sa týka zvolenej metodiky, základným východiskovým bodom pre rozpracovanie témy tejto diplomovej práce bol predovšetkým rozbor aktuálneho stavu teoretických vedomostí.

Pri spomínanom rozbere je uplatnená v najväčšom rozsahu podrobná analýza. Vymedzenie základných teoreticko-právnych pojmov sa však nezaobíde bez hojného využitia popisnej metódy, pomocou ktorej dochádza k analýze stavu riešenia predmetnej

problematiky. Každou časťou diplomovej práce sa taktiež prelína hodnotiaci metóda. Hlavnou metódou výskumu je metóda analyticko-syntetická.

POUŽITÁ LITERATÚRA

Knižné zdroje

ČENTÉŠ, Jozef a kol. Trestný zákon. Veľký komentár. 5. aktualizované vydanie. Bratislava: EUROKÓDEX, 2020. 998 s. ISBN 978-80-8155-096-6.

HÁLEK, Vítězslav, Karuselové obchody. 1. vydání. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2015. 102 s. ISBN 978-80-260-8316-0.

IVOR, Jaroslav – POLÁK, Peter – ZÁHORA, Jozef. Trestné právo hmotné I. Všeobecná časť. 2. vydanie. Bratislava: Wolters Kluwer SR s. r. o., 2021. 556 s. ISBN 978-80-571-0407-0.

IVOR, Jaroslav a kol. Trestné právo hmotné. Všeobecná časť. Bratislava: IURA EDITION, 2006. 530 s. ISBN 80-8078-099-4.

KNAPP, Viktor. Teorie práva. Praha: C.H. Beck, 1995. 247 s. ISBN 80-7179-028-1.

LAZAR, Ján a kol. Občianske právo hmotné 1. Bratislava: IURIS LIBRI, 2014. 698 s. ISBN 978-80-89635-08-5.

MAMOJKA, Mojmir. Ekvivalencia práv a povinností spoločníka v spoločnosti s ručením obmedzeným. Bratislava: VEDA, 2008. 208 s. ISBN 978-90-224-1004-5.

OVEČKOVÁ, Oľga – CSACH, Kristián. Obchodné právo I. Bratislava: Wolters Kluwer, 2020. 316 s. ISBN 978-8057-1017-65.

PATAKYOVÁ, Mária, a kol. Obchodný zákonník komentár. 3. vydanie. Praha: C.H.BECK. 2010. 1199 s. ISBN 978-8074-0031-41.

SEJČOVÁ, Ľuboslava. Deti, mládež a delikvencia. Bratislava: ALBUM, 2002. 290 s. ISBN 80-968667-2-9.

SUTHERLAND, Edwin Hardin. White collar crime: the uncut version. New Haven: Yale University Press, 1983. 291 s. ISBN 978-0300-191-69-1.

VÁLKOVÁ, Helena – KUČTA Josef. HULMÁKOVÁ, Jana. Základy kriminologie a trestní politiky. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. 584 s. ISBN 978-8074-007-32-3.

VEČEŘA, Miloš – GERLOCH, Aleš – SCHLOSSER, Hans – BERAN, Karel – RUDENKO, Slavomír. Teória práva. 2. vydanie. Bratislava: EUROKÓDEX, 2008. 341 s. ISBN 978-80893-6321-6.

Internetové články

HARDOŠ, Pavol. Nástenkový tender – prípadová štúdia politickej korupcie. 2013 [online]. Dostupné na: http://stary-web.governance.sk/assets/files/publikacie/nastenkovy_tender.pdf

HOLOMEK, J. Krátkodobá prognóza vybraných druhov kriminality v SR na roky 2013 až 2016. [online]. Dostupné na: <https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/OVVP/PTP/2014/2/005%20HOLOMEK%20a%20kol.%20Prognóza%20-%20%C5%A1t%C3%BAdia.pdf>

Hospodárske noviny. 2017. Historický rozsudok za nástenkový tender. [online]. Dostupné na: <https://slovensko.hnonline.sk/1046400-historicky-rozsudok-za-nastenkovy-tender-exministrov-odsudili-na-9-a-12-rokov>

KOPRLOVÁ, J. Ekonomické a právne aspekty súčasnej hospodárskej kriminality. [online]. Dostupné na: <https://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/financ/koprlova.pdf>

Lisoň, M. Odhaľovanie kriminality páchanej v ekonomike. Bratislava: Akadémia Policajného zboru SR, 2002. [online]. Dostupné na: <https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/PTP/1-2020/002%20LISO%C5%87%2C%20VA%C5%A0KO%20upraven%C3%A9%20Plnenie%20%C3%BAloh%20pri%20nap%C4%BA%C5%88an%C3%AD%20%C3%BA%C4%8Delu....pdf>

ĽORKO, J. – SMALÍK, M. Trestná zodpovednosť právnických osôb – úvaha nad okruhom „pričítateľných“ fyzických osôb. [online]. Dostupné na: https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/Notitiae/1-2020/008%20%20L%CC%8CORKO%2C%20SMALIK%20%20Trestna%CC%81%20zodpovednost%CC%8C%20pra%CC%81vnicky%CC%81ch%20oso%CC%82b_rev09042020JL%CC%8C_EDITED.pdf. [online]. Dostupné na: <https://www.pravnenoviny.sk/kriminalita-na-slovensku-v-roku-2020>

MADLIAK, J. – PORADA, V. Niekoľko poznámok k rekodifikáciám trestnoprávných noriem v Slovenskej republike. [online]. Dostupné na: https://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/trest/Madliak_Porada.pdf

Missing trader fraud. Out-Law: Legal news and guidance from Pinsent Masons. [online]. Dostupné na: <https://www.pinsentmasons.com/out-law/guides/missing-trader-fraud-mtic>

Pohorelá, P. 2020. Fyzická a právnická osoba – v čom sa líšia? [online]. Dostupné na: <https://www.podnikajte.sk /pravne-formy/fyzicka-pravnicka-osoba>

Právne noviny. Kriminalita na Slovensku v roku 2020. Dostupné na: <https://www.pravnenoviny.sk/ kriminalita-na-slovensku -v-roku-2020>

Relevans. Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Dostupné na: <https://www.relevans.sk /zakon-o-trestnej-zodpovednosti-pravnickych-osob/>

ŠANTA, Ján – ČANDA, Adam. Subvenčný podvod – De lege lata/ De lege ferenda. 2015. [online] Dostupné na: https://beta.ucps.sk/SUBVENCNY_PODVOD

SRHOLEC, M. 2018. Subvenčný podvod v súvislosti s agrodotáciami. Dostupné na: <http://www.pravne listy .sk/ clanky/a650-subvencny-podvod-v-suvislosti-s-agrodotaciami>

Surveillance. Crime report 2021. Dostupné na: https://www.surveillance.com/content/3-vzdelavacie-centrum/2-prieskumy/20210623-crime-report-2021/crime-report-2021-by-surveillance_final.pdf

Štatistika kriminality v Slovenskej republike za rok 2021. Dostupné na: https://www.minv.sk/?statistika_ kriminality_v_SR_za_rok_2021_xml

Úrad vlády Slovenskej republiky. Trestný zákon. Dostupné na: <https://www.bojprotikorupcii. gov.sk/trestny-zakon/>

Právne predpisy

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava SR

Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon

Zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon

Zákon č. 343/2015 Z.z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník

Zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní

Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník

Zákon č. 91/2016 Z.z. o o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Súdne rozhodnutia

Rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky zo dňa 24. 1. 2018, sp. zn. 5 Tdo 1545/2017

Rozsudok Najvyššieho súdu ČR zo dňa 22. 2. 2018, sp. zn. 6 Tdo 1471/2017

Judikát trestnoprávneho kolégia Krajského súdu v Žiline zo dňa 14.12.2010 (Jtk 20/2010)

Uznesenie Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 3To/91/2020 zo dňa 28.01.2020

Rozhodnutie Najvyššieho súdu SSR z 20. 7. 1979 sp. zn. 6 Tz 29/79

Iné

Štatistika kriminality, Prezídium Policajného zboru, Bratislava